Општина Бољевац

Delegacija Evropske unije

СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БОЉЕВАЦ

2010 – 2020. ГОДИНА

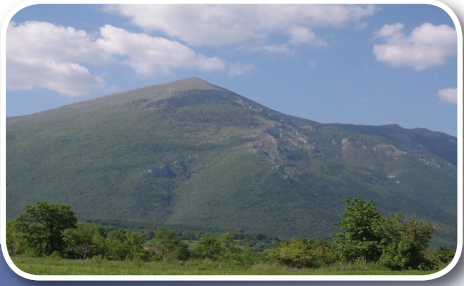

SKG

GDSI
Galway Development Services International

MAXIMA consulting

BermanGroup
economic development services

DTI
Inicijativa za demokratsku tranziciju | Democratic Transition Initiatives

ЛСДС

Стратегија одрживог развоја општине Бољевац

Аутор:

општина Бољевац

Издавач:

Стална конференција градова и општина

Ова публикација је израђена уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације је искључиво одговорност општине Бољевац, и ни на један начин не осликава ставове Европске уније.

Графички дизајн и штампа:

Котур и остали о.д.

Тираж:

75 примерака

Програм EXCHANGE2
Пројекат финансира Европска унија

Поштовани суграђани,

Циљ садашњег руководства Општине Бољевац је да, кроз добро и ефикасно управљање ресурсима којима располаже, у сарадњи са грађанима, решавањем инфраструктурних проблема и стварањем услова за улаз приватног капитала у привредни миље општине, трајно обезбеди становништву Општине Бољевац квалитетнији живот.

Стратегијом одрживог развоја Општине Бољевац за период 2010. -2020. године, предвиђени су програми и пројекти чијом би се реализацијом досегао виши квалитет живота у свим насељима, а тиме и обезбедио равномерни развој сваке општинске јединице, те створиле претпоставке за бржи привредно-пољопривредни развој, односно досегао висок степен социјалне инклузије.

Предуслов успешне реализације планираних програмских садржаја и сигурног развоја је добро разумевање у планирању и делању свих заинтересованих страна: садашњег и будућих руководстава локалне самоуправе, тј. свих политичких опција које се развијају ношене одговорношћу према заједници, те представника свих установа и организација и самих грађана.

Вођени жељом да досегнемо висок степен јединства према развојним принципима, прихватили смо у начину израде стратегије програм рада препоручен од стране пројекта Exchange 2. Зато сам оформио координационо тело за израду Стратегије одрживог развоја Општине Бољевац, а оно је организовало радне групе, чији су чланови били представници свих релевантних стручних и организационих група које делују на територији наше општине.

Овом приликом се свима, који су дали допринос у изради Стратегије одрживог развоја, захваљујем на сарадњи.

Стратегија је документ практичне вредности, кључ којим се отварају врата републичких и европских фондова, потребних малим општинама каква је наша, да обезбеде недостајућа средства којима имплементација програма и пројеката, наведених у овој стратегији, постаје могућа.

Стратегија одрживог развоја, у овом тренутку, показује изглед и сврху развојних принципа. Већ у следећем, њен квалитет ће се мерити квантитетом и квалитетом реализованих пројеката. За то су нам потребни, првенствено, људи, стручни, али и искусни, и вођени жељом да допринесу развоју своје средине. У такве људе, ова заједница треба да улаже.

Председник општине

др Небојша Марјановић

УЧЕСНИЦИ У ПРОЦЕСУ ИЗРАДЕ ЛСДС

Општинско веће

др Небојша Марјановић, председник општине,
Љубиша Јаношевић, заменик председника општине,
Хелијана Драгојевић,
Душан Грујо,
Милан Грбовић,
Златко Џанић,
Данијела Илић,
Живко Павловић

Координациони тим

Зорица Масловарић,
Мирослава Опачић,
Слађан Ђимиш,
Илија Војнић,
Љиљана Николић,
Наташа Грбовић,
Борислав Петровић,
Нели Ђорђевић,
Антонија Мартиновић

Координатор за израду ЛСДС

Зорица Масловарић

Exchange 2

Виктор Вељовић

Фацилитатори радних група:

Мирослава Опачић,
Слађан Ђимиш,
Љиљана Николић,
Наташа Грбовић

Чланови тематских радних група

Инфраструктура и окружење

1. Љиљана Николић, шеф инспекцијске службе у ОУ Бољевац
2. Наташа Грбовић, инспекторка за заштиту животне средине у ОУ Бољевац
3. Слађан Ђимиш, шеф одељења за привреду, пољопривреду и развој
4. Зорица Масловарић, помоћник председника општине
5. Нели Ђорђевић, директор ЈКП „Услуга“
6. Илија Војнић, директор Катастра Бољевацц
7. Љубиша Јаношевић, заменик председника Општине Бољевац,
8. Драган Милојковић, пензионер,
9. Тихомир Милутиновић, испред „Шумских плодова“, радна јединица Бољевац,
10. Душан Грујо, испред АМСС
11. Драган Алексић, испред „Еуроакве“ Бољевац
12. Горан Видуловић, Планинарски клуб „Ртањ“
13. Новица Стојковић, пензионер
14. Жика Ивановић, пензионер
15. Горан Стојиновић, инжењер машинства

Економија

1. Слађан Ђимиш, шеф одељења за привреду, пољопривреду и развој
2. Антонија Мартиновић, шеф буџетске службе у ОУ Бољевац
3. Зорица Масловарић, помоћник председника општине
4. Митровић Јован, испред предузећа „Миленијум груп“
5. Бранислав Смиљковић, Планинарски клуб „Ртањ“
6. Раде Трујић, Удружење сточара
7. Драгана Лазаревић, Шумска управа Бољевац
8. Мирослав Живковић, БИЦ
9. Драгољуб Илић, пензионер
10. Војислав Вијоровић, пензионер
11. Звездан Милићевић, ИМТ Агромеханика Бољевац
12. Миодраг Јовић, Одмаралиште „Ртањ“
13. Бранко Маринковић, Земљорадничка задруга Сумраковац
14. Љубиша Ђорђевић, пензионер

Друштвени развој

1. Зорица Масловарић, помоћник председника општине
2. Наташа Грбовић, инспекторка за заштиту животне средине у ОУ Бољевац
3. Борко Петровић, радник одељења за привреду, пољопривреду и развој
4. Славица Милосављевић, ДУ „Наша радост“
5. Биљана Уђилановић, „Бум-радио“
6. Иван Милутиновић, СШ „Никола Тесла“ Бољевац
7. Милош Љубић, УГ „Нова алтернатива“
8. Давор Николић, УГ „Нова алтернатива“
9. Славица Јогрић, испред Центра за социјални рад Бољевац

10. Олга Живадиновић, испред Центра за социјални рад Бољевац
11. Јаворка Гојковић, новинар РТ Зајечар
12. Татјана Максимовић-Добрановић, ОШ „9. српска бригада“
13. Срђан Радивојевић, ОШ „Ђорђе Симеоновић“ Подгорац
14. Звонимир Жикић, испред Полицијске станице Бољевац,
15. Татјана Стевић, испред Полицијске станице Бољевац,
16. Драгица Ковачевић, испред Црвеног Крста Бољевац
17. Биљка Петровић, КОЦ Бољевац
18. Ненад Радосављевић, професор
19. Иван Милутиновић, професор
20. Катарина Милутиновић, професор
21. Верица Милојевић, професор
22. Љубиша Стојановић, учитељ

Управљање

1. Мирослава Опачић, начелница ОУ Бољевац
2. др Небојша Марјановић, председник Општине Бољевац
3. Горан Адамовић, председник СО Бољевац
4. Зорица Масловарић, помоћник председника општине
5. Љиљана Николић, шеф инспекцијске службе у ОУ Бољевац
6. Наташа Грбовић, инспекторка за заштиту животне средине у ОУ Бољевац
7. Антонија Мартиновић, шеф буџетске службе у ОУ Бољевац
8. Слађан Ђимиш, шеф одељења за привреду, пољопривреду и развој
9. Борко Петровић, радник одељења за привреду, пољопривреду и развој
10. Нели Ђорђевић, директор ЈКП „Услуга“
11. Илија Војнић, директор Катастра Бољевацц
12. Илић Раде, испред Друштва Рома
13. Лутз Кобер, испред Ханс Зајдел фондације
14. Снежана Цакић, шеф МК Луково-Криви Вир
15. Зоран Јовић, шеф МК Јабланица- Мали Извор
16. Мирослав Војиновић, шеф МК Боговина
17. Слађана Борановић, шеф МК Подгорац
18. Славиша Савић, шеф МК Оснић
19. Зоран Сандић, шеф шеф МК Валакоње
20. Надица Мартић, шеф МК Сумраковац-Савинац
21. ДСС- Жанко Видаковић
22. НС – Миодраг Њагуловић
23. СРС – Драгана Милојевић
24. СПС – Добринка Мацић
25. ПУПС – Звонко Марковић
26. ДС – Микица Срећковић
27. ВДСС - Влада Савић
28. Г17+ - Дракче Илић
29. СПО – Синиша Војиновић
30. Покрет за Бољевац – Златомир Гојковић

Форум партнера

Полицијска станица – Татјана Савић, помоћница командира
републички инспектори у Бољевцу:
- Владимир Поповски,
- Родољуб Ђорђевић
- Зоран Станушић

Служба за катастар Бољевца – Драган Јогрић
Општински суд Бољевац – Зоран Глишић, председник
Управа за јавно плаћање – Миша Пажин
Комерцијална банка – Драгица Здравковић, директорка
Агробанка – Вељa Котујић , директор
Електротимок – Светолик Станојевић
ЈП Србијашуме – Данијела Станковић, инжењер
Шумска управа – Драгана Лазаревић , инжењер
Тимочке шуме, заштитна радионица – Тихомир Милутиновић
ЈКП "Услуга" – Саша Дрндаревић, технички директор
ПТТ Бор – Славица Грујо, управница
Телеком Бор – Горан Адамовић, директор
Дом Здравља Бољевац – љубинка Живадиновић, шефица патронаже
Црвени Крст Бољевца – Драгица Ковачевић
Дечија установа "Наша Радост" – Славица Милисављевић , педагог
Центар за социјални рад Бољевац – Славица Јогрић, социолог
Културно-образовни центар – Биљка Петровић
Библиотека – Тања Михајловић
Основна школа "9. српска бригада" – Тања Добрановић-Максимовић , правница
Основна школа "Ђура Јакшић" – Наташа Опачић, професорка
Основна школа "Ђордје Симеоновић" – Слободанка Грамић, директорка
Средња школа "Никола Тесла" – Иван Милутиновић, професор
Ученички парламент Средње школе – Марко Смиљковић, председник УП
Туристичка организација – Светица Вучић, директор
Одмаралиште – Драган Јовић, директор
Ветеринарска станица – Едуар Костић, ветеринар
Истпоинт – Милан Илић, инжењер
Еуроаква – Миленко Алексић
“Миленијум” – Биљана Јоргићевић, директорка
ИМТ Агромеханика – Звездан Милићевић
Бизнис инкубатор центар – Мирослав Живковић
Удружење мале привреде – Слађан Богдановић
Удружење сточара – Раде Трујић
НВО-ОМЛАДИНА БОЉЕВЦА – Милош Љубић, студент социологије
Спортски савез Бољевца – Небојша Стојадиновић
Параглајдинг клуб – Бранислав Смиљковић
Планинарски клуб – Горан Видуловић
Друштво за заштиту Ртња – Олга Живадиновић
Ловачки савез Бољевца – Слободан Пајкић
Риболовачко друштво – Дејан Ристић
Пчелари Бољевца – Драгиша Смиљковић
Еко-Ртањ – Драган Милојковић
Канцеларија Рома – Раде Илић
Удружење Рома – Момир Карић
“Амиго” –Топлица Марковић

“Вринић” – Бане Вринић
“Чивик” – Живота Матејић
“Рис” – Хранислав Милојевић
“Гмитровић” – Драгомир Гмитровић
“Јарановић” – Мирјана Јарановић
“Балашевић”- Драган Балашевић
Еко-храна – Вујадин Раденковић
Удружење пензионера – Звонко Марјановић
Удружење инвалида – Војислав Вијоровић
РАРИС – Владан Јеремић
студенти – Урош Видосављевић, политичке науке
Сокобања – заменик председника општине
Радио Бум Бољевац . Славиша Виоровић
ТВ ЗА – Јаворка Гојковић

САДРЖАЈ

ПОГЛАВЉЕ 1: ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ 11

1.1. Географски положај и природне карактеристике
1.2. Историја
1.3. Природни потенцијали
1.4. Локалне установе и организације
1.5. Привреда
1.6. Становништво
1.7. Инфраструктура и окружење
1.8. Културно наслеђе

ПОГЛАВЉЕ 2: МОНИТОРИНГ СИСТЕМ И ИНДИКАТОРИ 21

2.1. Увод
2.2. Индикатори –Животна средина
2.3. Индикатори – Становништво, образовање, квалитет живота
2.4. Индикатори – Економски развој

ПОГЛАВЉЕ 3: ТРЕНУТНО СТАЊЕ 64

3.1. Инфраструктура и окружење – SWOT анализа
3.2. Економија – SWOT анализа
3.3. Друштвени развој – SWOT анализа
3.4. Управљање – SWOT анализа

ПОГЛАВЉЕ 4: СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТ 73

4.1. Визија, приоритети, циљеви
4.2. Приоритети развоја општине за период 2010 -2020 - преглед

ПОГЛАВЉЕ 5: АКЦИОНИ ПЛАН 89

5.1. Циљеви, активности,партнери, извори финансирања
5.2. Фаза имплементације, систем управљања и партнерски споразуми

МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ЛСДС

Методологија за израду СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ је настала као резултат активности Пројекта Exchange 2 Заједничка подршка локалним самоуправама у циљу методолошке стандардизације процеса стратешког планирања за потребе Сталне конференције градова и општина и локалних самоуправа у Србији.

СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ наслања се на оквирни план „Миленијумских развојних циљева“ УН. На национионалном нивоу усклађена је са Националном Стратегијом одрживог развоја Републике Србије и другим националним стратегијама које се тичу одрживог развоја локалних заједница. Одрживост захтева од људи да користе природне ресурсе у оној мери која им дозвољава да се ти ресурси природно обнове.

СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ је ОПШТИ СТРАТЕШКИ ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ који даје смернице и подстицаје за будући развој општине. Детаљнији секторски планови и стратегије на локалном нивоу се морају развијати и имплементирати у пуној сагласности и интеграцији са Стратегијом одрживог развоја локалне заједнице.

СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ има за циљ увођење интегисаног система планирања који обухвата сва битна питања локалне заједнице укључујући и социјалну инклузију, општу друштвену информисаност и заштиту животне средине. Као најважнија стратегија, Стратегија одрживог развоја локалне заједнице обухвата све смернице, циљеве и мере релевантне за све секторе, стварајући услове за реализацију или развој других планова на локалном нивоу. Сви други секторски планови на локалном нивоу имају за циљ да, у оквиру својих области, испуне и развију могућности шире дефинисане Стратегијом развоја локалне заједнице, поштујући смернице задате визијом, циљевима и приоритетима и пружајући оперативну подршку пројектима и активностима предвиђеним Акционим планом.

ПОГЛАВЉЕ 1: ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

1.1. Географски положај и природне карактеристике

У Источној Србији, у долини Црног Тимока у Тимочкој крајини, између планинских венаца Кучајских планина, Самањца, Ртња, Тумбе, Слемена и Тупижнице простире се планинска, недовољно развијена, изразито ретко насељена Општина Бољевац. Окружена је општинама Сокобања, Ражањ, Параћин, Деспотовац, Бор, Зајечар и Књажевац.

И поред доминирајућих планинских предела, подручје општине Бољевац је релативно добро повезано друмским саобраћајницама. Магистрални коридор Параћин-Зајечар пресеца општину правцем исток-запад и преко превоја Столице (601 м) повезује долину Тимока са Поморављем, односно са аутопутем Београд-Ниш. Преко превоја Лукавица и Рашинац, на огранцима Ртња, Бољевац је повезан са Сокобањском котлином, а преко венца Влашка Капа са Књажевачком регијом.

Рељеф у основи има планински карактер. Мањи део простора општине, према северо-истоку, долином Црног Тимока, заузимају ниска побрђа и површи, што је и узроковало бољу инфраструктурну повезаност територије општине са Зајечарском котлином и осталим деловима Тимочког басена. Долина Црног Тимока правцем југозапад-североисток, пресеца општину на два дела, од којих је северни део виши и пространији, али ретко насељен (6 насеља), док је јужнији нижи, мањи по површини, али насељенији (13 насеља).

Посебну специфичност овог краја представљају бројни водотокови који потичу из јаких врела. Такође, на кречњачким теренима Кучаја налази се већи број подземних водених токова.

Геолошка структура земљишта представља резултанту непрекидних, бројних и разноврсних тектонских покрета (палеозојски кристални шкриљци, мезозојски кречњаци, андезити, лапорци и пешчари, пескови, глине), од којих су веома значајну улогу одиграле језерске воде. По Цвијићу, цела Црноречка површ представља језерски под висине 300-350м.

Најмаркантнију тачку у рељефу Бољевца представља, свакако поред Ртња, композитна долина Црног Тимока са алувијалним равнима дуж целог тока и очуваним старим терасама (Валакоње, Подгорац).

Надморска висина Општине Бољевац се креће од 260 до 1.600 метара.

Разноврсни педолошки састав земљишта допринео је егзистирању правог богатства биљних врста ("природна лабораторија"). Огромно шумско богатство представља највреднији природни потенцијал.

Клима је углавном континентална, са топлим летима и оштрим и дугим зимама.

Целокупан простор општине Бољевац представља прави природни резерват са изузетним природним лепотама и реткостима. Природна атрактивност Ртња, Кучаја, Малиника, Радовањске реке, Боговинске пећине, врела Црног Тимока у Кривом Виру, бројна друга јака врела, уз разноврсни биљни и животињски свет представљају изузетне природне предуслове који су у великом раскораку са њиховом валоризацијом.

На територији општине постоји неколико вредних културно-историјских споменика. Изнад села Јабланица налази се манастир Крепичевац са црквом Свете Богородице из 1500. године, у којој је вредан зидни иконостас украшен фрескама. Недалеко од села Луково налазе се рушевине манастира Лапушње са црквом Светог Николе из 1501. године, задужбине кнеза Богоја и његове жене Маре. Један од очуваних живописа цркве чува се у Народном музеју у Београду. Такође, у Кривом Виру, налази се манастир Лозица из XIV века.

1.2. Историја

Први познати попис становништва и домаћинстава потиче из 1455. године који обухвата поседе на територији Видинског санџака. У том попису су се нашла имена многих села која и данас постоје на територији Општине Бољевац, као што су: Боговина, Илино, Луково, Врбовац, Јабланица, Добрујевац … У том попису се налазе цркве и манастири Лапушња, Лозица, Крепичевац.

Бољевац, као насеље на данашњој територији, настао је половином XIX века образовањем мале чаршије на путу Параћин-Зајечар, поред реке Арнауте. Промењени друштвено-економски услови после одласка Турака и присаједињење Тимочке крајине Србији довело је до стварања новог варошког насеља.

У акту Суда округа црноречког крајем 1834. године, на месту данашњег града и Бољевца као насеља, помињу се “Бољевачке механе”, које се сматрају празачетком овог насеља.

Поред ових механа, близу бољевачке реке, почињу да се насељавају “дошљаци” који су ту отварали занатске радње. Први сеоски дућан за продају мешовите робе отворен је 1836. године.

На иницијативу мештана и уз материјалну помоћ општине, 1842. године почиње са радом основна школа.

Формирањем бољевачке општине 1844. године, и наредних десетак година, почиње интензивнији развој овог подручја.

Указом Књаза Милоша Обреновића бр. 649 од 28. фебруара 1860. године, Бољевац постаје средиште зајечарског среза. То је био преломни и важан моменат у даљем развоју Бољевца. Како је у Бољевцу било средиште среза, место је добило на значају и привукло је нове досељенике из других места да отворе занатске и трговачке радње и механе. То најбоље показује попис становништва из 1844. и 1866. године – број становника се за период од 20 година удвостручио.

Бољевац је проглашен варошицом 10. септембра 1875. године. Од тада се још интензивније гради и развија. Зграда поште је саграђена 1891., а 1895. године и зграда болнице, у оно време, једна од најлепших у Србији, капацитета 150 лежаја.

Почетком 1902. године почиње са радом рудник Ртањ у власништву породице Минх, а 1907. године и рудник мрког угља Боговина.

Године 1912. изграђена је пруга узаног колосека Зајечар-Бољевац-Параћин, што отвореним рудницима каменог угља на Ртњу и мрког угља у Боговини омогућава да се природна богатства овога краја брже извозе и тако интензивно развија трговина, а становништво лакше комуницира са својом ближом околином у размени добара.

1.3. Природни потенцијали

Најзначајнији природни ресурси у општини Бољевац за развој локалне привреде представљају:

- велика површина под шумама (велика количина техничког и огревног дрвета),
- водни потенцијал – могућност наводњавања и флаширања пијаће воде, односно изградње мини хидроелектрана,
- климатски и земљишни услови за развој пољопривредне производње (сточарство, лековито биље, воћарство и повртарство) и изградњу ветрогенератора као постројења за производњу алтернативне енергије,
- минералне сировине (доломит, глина – Бентонит , украсни камен и племенити метали).

Поред пољопривреде, на територији Општине Бољевац постоје услови за развијање метало-прерађивачке индустрије, текстилне индустрије, рударства и енергетике, дрвне индустрије, али и туризма / еко-туризма.

1.4 Локалне установе и организације

1. Локална самоуправа – Председник општине, Скупштина општине, Општинска управа и одељења у оквиру Управе.

2. Окружна власт са службама – шумарски, пољопривредни, тржишни, инспектор.

3. Специјализоване установе и службе

Дом здравља Бољевац, здравствене станице Боговина и Савинац и амбуланте у 16 месних заједница

Ветеринарска станица

Дечја установа „Наша радост“.

Три основне матичне школе - у Бољевцу, Подгорцу и Сумраковцу - са припадајућим одељенима по месним заједницама.

Средња школа са следећим струкама: машинска, шумарска и економска струка и гимназија-општег типа

Судство (општински суд,ОЈ тужилаштво,ОО за прекршаје)

Полицијска станица

Одсек за заштиту и спашавање

Седиште ШГ „Тимочке шуме“

Шумска управа „Бољевац“

Електротимок Зајечар, пословница Бољевац

ПТТ Бор, радна јединица Бољевац

Телеком Бор, радна јединица Бољевац

Центар за социјални рад.

Културно-образовни центар Бољевац, Библиотека и музеј Тимочке буне

Дечије одмаралиште ,, Миодраг Сибиновић

Туристичка организација Бољевац

4. Комуналне службе – ЈКП «Услуга», која обавља послове чишћења града, водоснабдевања, грејања, одржавања зелене и сточне пијаце, јавну расвету, извожење смећа .

5. Невладин сектор

Не постоји добро развијена мрежа невладиног сектора. На територији Општине Бољевац активно делује Удружење грађана ,,Ртањ“, а последњих година и омладинска организација „Нова алтернатива“.

На територији општине Бољевац постоје још удружења грађана и произвођача као што су: Опште удружење привредника, Удружење говедара, Удружење ловаца, Удружење риболоваца, Удружење пчелара, Удружење Рома, Удружење учитеља, Спортска удружења (Савези), Општински Црвени Крст и др.

1.5. Привреда

Од 1999. године друштвени производ расте, ипак не очекивано брзо.

Застарелост капацитета и неинвестирање у нове технологије довело је до смањења учешћа великих предузећа у ДП општине, али са друге стране јачање приватног предизетништва довело до њиховог значајнијег утицаја на привредни живот општине. То је дуг и сложен процес који треба подржати због флексибилности производње малих капацитета. Најмногобројније су у општини Бољевац мале занатско-трговинске радње којих има их око 200 и у просеку запошљавају 3 до 4 радника и њихов број се стално мења.

Најзначајнија инвестирања у привреду реализују се у 2008. години. Привредну слику бољевачке општине употпуњују нови привредни субјекти и то: компанија „Миленијум груп“ која преузима фабрику текстила и организује се у „Миленијум спорт“, а паралелно шири своју делатност ка угоститељству и појављује се као закупац угоститељско-туристичких објеката на Ртњу; затим, фабрика воде „Euroaqua“ у Кривом Виру, те фабрика пелета „Истпоинт“. Други већи привредни капацитети су: ИМТ ,,Агромеханика“, фабрика која је очувала традицију металске индустрије у Бољевцу и рудник мрког угља Боговина.

Основни проблеми у области економије су недостатак обртних средстава у индустрији, негде неуспела приватизација, уситњена пољопривредна производња, стихијски откуп пољопривредних производа, непостојање прерађиваћких капацитета за прераду пољопривредних производа, слаб маркетиншки наступ, недовољна улагања у туризам, као и недостатак кординације у појединим привредним гранама, недовољна афирмисаност домаће радиности.

Као препрека бржег развоја општине појављује се: миграција, негативан наталитет, недостатак високостручног кадра различитог профила, недовољна техничко-технолошка опремљеност индустријских капацитета, застарелост пољопривредне механизације, недовољна примена агротехничких мера, недовољно опремљени туристички капацитети, недостатак финансијских средстава, спори технолошки развој, мали инвестициони буџет, слаб маркетиншки наступ и недостатак брендова.

1.6. Становништво

На простору од 823 км^2 у 22 насеља у 1991.години живело је 19.353 становника. Услед интензивних миграционих кретања и негативне стопе природног прираштаја укупно становништво се константно смањује, тако да данас на овом простору живи око 17.000 становника. На територији општине постоји 20 насеља. Број становника се годишње

смањује за 4,5%. У општини Бољевац у 2002. години на раду у иностранству било 1.505 људи, што износи око 10% укупног становништва.

Поред локалног становништва у општини Бољевац живи и одређен број избеглих и интерно расељених лица.

Проценат незапослених, према евиденцији Завода за тржиште рада, износи око 10%, од укупног броја радно способног становништва. Укупан број лица који траже посао креће се око 900, од тога је око 500 жена.

Старосна структура становништва све више има карактеристике регресивног, односно старијег типа становништва, будући да се смањује фертилни и омладински контигент становништва. Критична маса активног становништва износи 56% укупног становништва. Учешће пољопривредног у укупном становништву избоси 36,9%. Степен запослености укупног становништва општине је – по последњем поузданом податку из 2002. године - 17,4% који се у процени до данас повећао до 25%, док је удео радно-способног становништва, у укупном, до 57%.

1.7. Инфраструктура и окружење

Од 5373 домаћинства у општини Бољевац, само 46 %, односно 2.969 домаћинстава снабдева водом из водовода под надлежношћу комуналног предузећа ЈКП ,,Услуга¨, док се остала 2.404 домаћинства водом за пиће снабдевају из насељских, локалних водовода и бунара.

1964. године изграђен је водоводни систем у Бољевцу, а 1971. год. изграђен је главни вод од азбест-цементних цеви, дужине 17 км: Мировштица – Бољевац – Боговина и прикључено село Мали Извор. Резервоар за воду у Валакоњу изграђен је 1984. године, а 1989. године резервоар у Бољевцу. Због малих улагања у развој и одржавање система честе су појаве кварова на водоводној мрежи и квалитет воде је у опадању.

Фекална канализација са постројењем за обраду комуналне отпадне воде је у изградњи дужи низ година. У међувремену, користе се септичке јаме и малобројни кишни колектори.

Смеће се сакупља у граду Бољевцу и оближњим насељима и односи на привремену депонију коју је у овој години Општина Бољевац почела да уређује (I фаза) припремајући се за успостављање регионалног система управљања отпадом (очекује се отварање регионалне депоније „Халово“ до 2012. године), без сортирања и рециклаже секундарних сировина, али уз рекултивацију саме депоније.

Стање локалних путева се последњих година поправља, али су градске саобраћајнице у општини Бољевац прилично лоше.

Општини Бољевац недостаје фекална и атмосферска канализација. Изградња система за пречишћавање отпадних вода насеља Бољевац започета је пре десетак година и још није завршена; фекална канализација у насељу Ртањ је започета и још није завршена. Највећи еколошки проблем представљају неадекватне септичке јаме које се изливају и прете неком епидемијом. Такође, проблем у заштити животне средине је и велики број дивљих депонија смећа у ужем и ширем градском језгру и на целој територији општине, упркос јачању локалног система управљања отпадом и акцијама уклањања дивљих депонија подржаних од старне ресорних министарстава Републике Србије.

Приоритет у решавању наведених проблема јесте јачање еколошке свести самих грађана и њихове личне одговорности према средини у којој живе и људима.

Водоведне цеви примарне и секундарне мреже су од азбеста, па их треба заменити.

Неопходно је и вршења анализе састава земљишта због стручног примењивања минералних и органских ђубрива и заштитних средстава у пољопривредној производњи.

Најзначајнији извори загађивања ваздуха су саобраћај моторних возила, котларнице у објектима колективног становања, друштвених делатности и индустрије као и бројна индивидуална ложишта.

1.8. Културно наслеђе

Културну баштину Општине Бољевац могуће је разврстати у неколико сегмената:

- археолошка налазишта,
- сакрални објекти (цркве и манастири),
- дела са споменичким и уметничким својствима
    - дела сликарства, вајарства и примењене уметности,
    - споменици народног градитељства,
    - знаменита места.
- установе културе – културно образовни центар, библиотека, позориште, биоскоп, домови културе, фолклорне групе су основ организовања културног живота у општини.

Заштићена непокретна културна добра на територији општине Бољевац:

- Манастир Крепичевац налази се 4км северно од села Јабланице у клисури Радовањске реке. Манастир је грађен почетком XVI века. Крепичевац је мала тролисна грађевина, без кубета. Грађен је под утицајем моравске школе. Живописана је, али су само мање површине живописа сачуване. Најбоље су сачувани делови фресака у припрати који представљају ктиторску композицију – Георгије, син војводе Радула (са моделом цркве

у руци) и његова жена Зора и син Манојло. Манастир Крепичевац има зидани иконостас са неколико сачуваних икона – Христа, Богородице, Св. Јована, Благовести. Крепичевац је место живота женског монашког реда.

- Манастир Лапушња је полусрушени споменик културе од великог значаја. Налази се у атару села Криви Вир и посвећен је Св. Николи. Цркву је подигао 1501. године војвода Радул, а живописао - кнез Благоје и његова жена Мара 1510. године. Лапушња има тролисну основу са високим кубетом, које доминира над читавом грађевином. Од живописа делимично је сачувана ктиторска композиција но којој су војвода Радул и кнез Богоје који држе модел цркве, а иза њих се налазе њихове жене Наталија и Мара. Манастир је био активан до краја 17. века.)
- Црква Лозица се налази се у подножју обронка Ртња, 3 км од Кривог Вира. Посвећена је Св. Арханђелу. Не зна се тачно када је саграђена, али се први пут спомиње у турском попису 1455 године. Обновљена је 1680. године и 1850. године. Црква је моравског типа, тролисна грађевина са осмостраним кубетом, зидана каменом, па малтерисана.
- Црква Св. Илије у Бољевцу подигнута је 1861. године, а осликана 1863. године. Једнобродна је грађевина са припратом на западној страни и олтарском апсидом на источној страни. Црквене зидове и иконостас осликали су отац и син, Милија и Никола Марковић.
- Стари камени споменик Васкрс Свете Тројице у Сумраковцу у облику је великог каменог крста, настао је 1830. године и обележава велику епидемију куге која је погодила мештане овог села.
- Зграда Музеја "Тимочке буне", односно зграда некадашњег затвора, саграђена је 1861. године. Зграда је адаптирана 1980/81. године, али због подземних вода угрожени су и зграда и музејска поставка.
- Зграда старе општине у Кривом Виру, подигнута је око 1840. године према пројекту Министарства грађевина и представља приземну зграду, грађену од ломљеног камена и облутака, покривену ћерамидом. У овој згради су вршене припреме за Тимочку буну.
- Османбегова или Хајдук-Вељкова чесма у селу Подгорац, подигнута је крајем 18. века по пројектима турских мајстора.
- Основне школе у Лукову и Јабланици, представљају једине две очуване старе школе, грађене на прелазу из 19. у 20. век.

ЕВИДЕНТИРАНИ СПОМЕНИЦИ КУЛТУРЕ

Археолошка налазишта

Праисторија

- Сумраковац – бакарна секира из доба неолита,
- Оснић – бакарни чекић крстастог облика, крај винчанско-плочничке фазе,
- Атар села Савинац – две крстасте бакарне секире, крај винчанско-плочничке фазе,
- Локалитет Баре - Пронађена је 1973. године богата остава са 49 бронзаних и гвоздених предмета (наочарасте копче – фибуле, наруквице, торквес огрлице, делови коњске опреме и секире са крилцима) у атару села Рујишта. Остава је из периода Халштата (1250-750 г. п.н.е.)
- Локалитет Стрмљана, код Подгорца – посуда од печене земље из раног бронзаног доба, двопетљаста бронзана фибула из периода Халштата (750-400 г. п.н.е.)
- Атар Савинца, крај Ђаволског потока – стара рударска окна, гомиле шљеке и бројне алатке од бакра.

Антички период

- Трагови рударења за које се претпоставља да припадају римском периоду: у атару села Лукова, у области око Злота, Подгорца и Боговине, у реону Савинца и Оснића, и на правцу Врбовац (Марков камен) – Бачевица – Ласово.
- Остаци римских утврђења – кастела: Градиште на брду Лазина, североисточно од Кривог Вира; градиште на Црвеном камену, непосредно изнад Лукова; Латински град или Велико Градиште, северно од Јабланице (ово је највеће утврђење, чији се остаци бедема пружају од подножја до врха и на чијем се платоу разликују рушевине куле, а у северозападном делу подножја виде се остаци доњег града; градиште на десној обали реке Мировштице, код села Мирова; градиште на истоименом брду између Илина и Рујишта; градиште на Јежевици, источно од села Добрујевца; градиште на брду Тивла Рош, код села Савинца. Сва градишта осим Латинског града су скоро заравњена и обрасла шикаром. Развалине се тешко препознају јер нису вршена археолошка ископавања.
- Локалитет Селиште, код Сумраковца, насеље је из Римског периода

Народно градитељство

- Воденица из прве половине XIX века,
- Механа у Лукову, подигнута 1835. године,
- Механа Хајдук Вељко у Лукову, подигнута 1855. године.

Манифестације

Етно-фестивал "Црноречје у песми и игри" приказује традиционалну културну баштину сваке године другог викенда у јуну. У фолклорним играма, песмама и свиркама преплићу се етно-културни слојеви различитог порекла и старине. На фестивалу се приказују и обичаји који потичу од ритуализованог и раскошно симболизоване магије. Порекло им је у остацима словенске митологије, али и у митовима старе цивилизације. Обичаји, наравно немају више магијско-обредни карактер, већ чине реминесценцију протеклих времена. "Црноречје у песми и игри", осим очувања традиције, представља и место сусрета, разговора и одмеравања лепоте певања, играња и свирке најталентованијег појединца и група. При том се настоји да се очува висока естетска вредност народне уметности и њен аутентични карактер. Посебни део фестивала је Предтакмичење трубача за Сабор у Гучи. "Ово је за нас веома важно искуство. Осим у фолклорном богатству, уживали смо и у импресивном и интензивном звуку трубача", рекао је, приликом посете Црноречју, Лудолф Пич, професор етномузикологије на Музичкој академији у Бечу. Црноречје садржи и програм уметничке етно-музике, изложбе производа старих заната и продајну изложбу здраве хране. Фестивал је отворен и за иностране ансамбле и појединце који се баве традиционалном културом и уметношћу. У оквиру Црноречја, уведен је програм "Предтакмичење фрулаша Источне Србије" за Републички сабор "Ој Мораво" у Прислоници.

Дани “Црноречја” су прилика да Бољевац промовише туристичку понуду и представи све привредне субјекте општине.

ПОГЛАВЉЕ 2: МОНИТОРИНГ СИСТЕМ И ИНДИКАТОРИ

2.1 Увод

Индикатори одрживог развоја дефинишу подручје које повезује економију, заштиту животне средине и друштвене делатности. Примарна улога индикатора је помоћ у праћењу и извештавању о напретку током имплементације стратегија одрживог развоја.

Индикаторе који смо користили за профилисање локалне заједнице и које треба користити за годишње праћење и извештавање одабрани су користећи као полазну основу званичне листе индикатора Националне Стратегије одрживог развоја Републике Србије.

ИЗВЕШТАЈ О ОДРЖИВОСТИ**,** као крајњи производ анализе тренутног стања, је годишња публикација општине којом се све заинтересоване стране и грађани информишу о статусу имплементације Стратегије одрживог развоја и локалним трендовима одрживости. Овај извештај треба радити једном годишње и он обухвата евалуацију доле наведених индикатора.

Индикатори су дефинисани заједничким радом представника свих општина укључених у Пројекат Exchange 2.

Сет индикатора обухвата две подгрупе:

a. **индикатори одрживости** (који су дати у Националној Стратегији одрживог развоја Републике Србије и Миленијумским развојним циљевима, а на крају интегрисани у локалне индикаторе),

b. **индикатори учинка,** за евалуацију ефикасности процеса имплементације Стратегије одрживог развоја.

Општинске радне групе су ову листу индикатора допуниле додатним скупом индикатора у току својих активности на изради Стратегије.

2.2. Индикатори –Животна средина

Индикатор бр. 1	ТЕМА: **ЖИВОТНА СРЕДИНА - ВОДА** ИНДИКАТОР: **Квалитет површинских вода**

Вредности ЕБИ индекса су груписане у пет квалитативних класа од којих је свака означена различитом бојом.

Коментари у вези са индикаторима – Чињенични и статистички подаци

1. **СТАЊЕ КВАЛИТЕТА ВОДА**
   1) процена квалитета површинских вода у односу на параметре из класификације водотока

Подаци из 2006. год.

Локација 1: Река Арнаута, Бољевац

Локација 2: Река Змијанац, Бољевац

Локација 3: Река Арнаута после улива реке Змијанац

Мерени резултати добијени су циљним мерењем физичко-хемијског и бактериолошког квалитета речице Арнауте и Змијанца које протичу кроз Бољевац а у циљу података приликом израде ЛЕАП-а. Добијене вредности су неусаглашане са прописаним вредностима због видљивих отпадних материја, приметне боје и гвожђа а према Уредби о класификацији вода (Сл. гласник СРС 5/68) Правилнику о опасним материјама у водама (Сл. гласник СРС 31/82) за ХПК по Уредби о класификацији вода, међурепубличких водотока, међудржавних вода и вода обалног мора Југославије(Сл. лист СФРЈ 6/78) (по препоруци из Катастра отпадних вода).

Добијене вредности бактериолошких испитивања неусаглашене су са прописаним вредностима због МПН а према Уредби о класификацији вода (Сл. гласник СРС 5/68). Такође индентификоване су бактерије Есцхерицхиа цоли, Ентеробацтер специес, колиформне бактерије фекалног порекла.

Испитивања квалитета воде Црни Тимок ради ЗЈЗ "Тимок"у оквиру редовног посла.

Резултати ових испитивања показују да је вода Црног Тимока низводно од Бољевца у физичко-хемијском погледу углавном у границама прописане класе, са повременим одступањем садржаја суспендованих материја и концентрације гвожђа, као и спорадичним повећањем степена сатурације кисеоником. У бактериолошком погледу ситуација је дијаметрално супротна јер је

коли титар повећан практично у 2/3 анализираних узорака и одговара 3. и 4. класи бонитета, што показује да се отпадне воде узводних насеља, укључујући и Бољевац не пречишћавају што озбиљно компромитује могућност коришћења воде Црног Тимока за водоснабдевање, рекреацију или наводњавање повртарских култура које се користе у сировом стању. Црни Тимок од извора до Зајечара категорисан је као река чија вода одговара II А класи према физ-хемијским, микробиолошким и сапробиолошким карактеристикама.

Све испитиване воде припадају категорији VI (Слив реке Тимок) по уредби о категоризацији вода (Сл. гласник СРС 17/67 и 53/67). По Уредби о класификацији вода, међурепубличких водотока, међудржавних вода и вода обалног мора Југославије (сл. лист СФРЈ 2/74 и 24/76) све три испитиване воде припадају III КЛАСИ – воде које се могу употрбљавати за наводњавање, а после уобичајених метода обраде и у индустрији, осим у прехрамбеној индустрији

2) процена квалитета подземних вода према хемијској и биолошкој исправности воде

Ниво подземних вода је доста висок у долини Арнауте и потока Змијанац, што представља проблем за део насеља лоциран у алувиону. Издашност прве издани је мала, а квалитет вода веома лош, тако да се оне не могу користити ни за водоснабдевање ни за наводњавање повртарских култура, због бројних непрописно изграђених, водопропусних септичких јама које доводе до перманентног микробиолошког али и хемијског загађења.

Завод за јавно здравље „Тимок“ у Зајечару врши редовне контроле квалитета реке Црни Тимок, али није у обавези да о резултатима квалитета извештава општину.

Општина Бољевац је 2005. године је урадила Локални еколошки план развоја и том приликом је тражила извештаје о квалитету реке Црни Тимок. Један од евидентираних проблема приликом израде ЛЕАП-а био је загађивање речних водотокова отпадом и отпадним водама. Из тог разлога извршили смо мерења квалитета воде речица Змијанац и Арнауте, као и квалитет Арнауте после уливања Змијанца у Арнауту непосредно пре уливања у Тимок.

Закључак
Постојећи подаци указују на упозоравајуће лош квалитет реке Арнауте и Змијанца, које се уливају у Црни Тимок, што је и за очекивати с обзиром да не постоји канализациона мрежа, већ порозне септичке јаме. Подаци за проширени биотички индекс не постоје, јер оваква мерења нису вршена. Завод за заштиту здравља из Зајечара врши периодично мерење квалитета, али не и ЕБИ индекса. Стандард који се користи у мерењу је СРПС / ИСО / ИЕЦ 17024:2006. Пошто не постоје подаци за проширени биотички индекс, требало би увести и ово мерење у наредном периоду.

Индикатор бр. 2	ТЕМА: **ЖИВОТНА СРЕДИНА - ВОДА** ИНДИКАТОР: **Управљање отпадним водама у градским срединама**

ВРЕДНОСТИ

Управљање отпадним водама у градским срединама	примарно	секундарно	без прецисцавања
Република Србија 2007	1%	7%	92%
Општина 2005	0%	0%	100%
Општина 2006	0%	0%	100%
Општина 2007	0%	0%	100%

Vrednost indikatora 2005

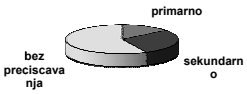

Vrednost indikatora 2006

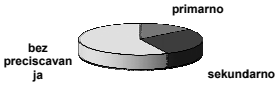

Vrednost indikatora 2007

Коментари у вези са индикаторима – Чињенични и статистички подаци

Просечна производња отпадних вода према изворима ($м^3$/год)
(индустрија, пољопривреда, становништво)

Податак је познат само за део индустрије:

Неметали 4 000 метара кубних

ИМТ„Агромеханика“ 14 500 метара кубних/год

Количина отпадних вода која се примарно пречишћава ($м^3$/год), према изворима:

Неметали 3 000 метара кубних/год.

ИМТ„Агромеханика“ 12 500 метара кубних/год.

Пошто не постоји податак о просечној годишњој производњи отпадних вода за целу Општину Бољевац, немогуће је израчунати проценат примарног пречишћавања у оквиру две наведене индустријске зоне.

Закључак

Отпадне воде испуштају се у септичке јаме, пречишћавање отпадних вода није у функцији јер је систем за пречишћавање још у изградњи.

Индикатор бр. 3	ТЕМА: **ЖИВОТНА СРЕДИНА - ВАЗДУХ** ИНДИКАТОР: **Број дана са лошим квалитетом ваздуха**

ВРЕДНОСТИ

Број дана са лошим квалитетом ваздуха	1998	1999	2007
CO2		5	
HO2			
Дим	8	5	

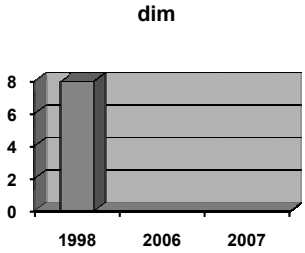

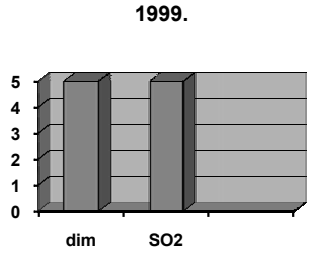

Коментари у вези са индикаторима – Чињенични и статистички подаци
1) апроксимација имисије за примарне загађујуће материје CO_2, НОх, ЦО, Пб, чађ, таложне материје за за сва мерна места на подручју Контрола имисије загађујућих материја вршена је као контролно мерење за тешке метале у периоду од две године за CO_2. Мерења су вршена на два локалитета: Зелена пијаца и зграда општине. На зеленој пијаци мерена је имисија суспендованих честица и тешких метала (Пб,Кд,Ас Зн) Ф, нитрата, Цл. Резултати мерења су показали да су вредности далеко испод дозвољених. Локалитет на којем је мерена кон. CO_2 и чађи такође је била испод дозвољене изузев неколико дана у ложном периода када је чађ прелазила дозвољене границе. CO2 је био повећан током месеца маја 1999. године као последица експлозија бомби приликом агресије Нато авијације на Србију. Анализе су вршене у ЗЈЗ»Тимок» у Зајечару. Средња вредност CO2 мерена 1998. године износи 31,46 (µ г /м3), а дима 19,64 (µ г /м3).

Закључак
Пошто су контролне мерења у периоду од 2 године показале да су резултати у границама дозвољеног – а познато је да нема потенцијалних загађивача - даља мерења, од стране Завода за заштиту здравља Зајечар, нису ни вршена.

Индикатор бр. 4	ТЕМА: **ЖИВОТНА СРЕДИНА – КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА / БИОДИВЕРЗИТЕТ** ИНДИКАТОР: **Заштићене области**

ВРЕДНОСТИ

Заштићене области	ха	%
Република Србија	534232	6,5
Општина	615,30	25,33

Коментари у вези са индикаторима – Чињенични и статистички подаци

Податак са сајта Завода за заштиту добара Србије: Планира се да до краја 2010. године 11% територије Србије (која је 8836100 ха) ужива заштиту.

СТРОГИ РЕЗЕРВАТИ ПРИРОДЕ

- *Строги резерват природе Ртањ* решењем Завода за заштиту и научно проучавање природних реткости бр. 01-486 од 16.09.1959. године стављен је под заштиту државе, на општини Бољевац К.О. Луково и Мирово (к.п. 5990 и 6165).

Строги природни резерват је шумска састојина јеле (Абиес алба) и букве (Фагус моесциаца) са нешто горског јавора (Ацер псеудоплатанус) и млеча (Ацер платаноидес) на планини Ртањ на површини од 15 ха. На овој површини не планирају се никакви радови који би нарушили равнотежу екосистема, нарочито не коришћење шума и других производа.

Овим заштићеним добром газдује ЈП «Србијашуме» Београд, међутим Република Србија не издваја финансијска средста за управљање и коришћење резервата у научне сврхе. Из истог разлога не могу да се формирају чуварске службе како би заштита била још ефикаснија. Предузеће које газдује нема довољно средстава и проблем се не решава.

Постојала је иницијатива невладиних организација (планинари и др.), бившег корисника Одмаралишта «Ртањ», ентузијаста и СО Бољевац да се обнови сада запуштен и умногоме оштећен простор парк-шуме на Ртњу који је пленио разноврсношћу врста положајем и специфичном архитектуром. Општина Бољевац је у два наврата и упутила захтев Заводу за заштиту природе за стручну процену и вредновање природних вредности (1998. и 1999.године). У 2004. и 2005. години Завод је одговорио на захтеве Општине и стручни тимови су завршили евидентирање терена.

За реализацију пројекта ревитализације урађен је елаборат предлога уређења парк-шуме

«Ртањ» и ситуација постојећих парковских објеката са тенденцијом очувања аутентичности. У изради елабората је учествовала група стручњака са одговорним пројектантом Миомиром Стефановићем, дипл.инж.архитектуре.

Парк-шума «Ртањ» настао је између два светска рата на површини приближно 40 ха. Исти је уредио и прилагодио породичној потреби бивши власник рудника «Ртањ» Јулијус Минх. Породица Минх је на овај простор из читаве Европе и света доносила сађени материјал засађивала га тако да се већина биљака аклиматизовала на овај простор и са затеченим културама сачинило садржај вредан пажње. Данас је евидентирано око 100 врста дрвећа и шибља на овом простору (неке од евидентираних врста су у прилогу). Заснивајући овај парк власници су унутар њега изграђивали објекте различитих намена и врло смишљено их естетски прилагођавали самом природном амбијенту: породична кућа, стаклена башта, чесме са платоом, леје, камене стазе, водене површине, мали базени са слаповима живе воде која је у њима стално протицала, розаријум итд. (фотографије у прилогу).

Разуђеност терена , различит геолошки састав и чиста животна средина условили су да маркантна планина Ртањ (врх Шиљак 1570 м), са истоименим насељем у подножју, буде позната је по великом богатству биљних врста.

Лековите и ретке биљке сматрају се угроженим. Прве због нестручног брања а друге зато што су у природи присутне са малим бројем врста и на ограниченим локалитетима. Велики број врста је законом заштићен.

Посебно интресантне су лековите биљке, неке специфичне само за овај крај: Чибуковина, покосница, јаребика (Сорбус ауцупариа), кичице (Ерутхраеа центауриум), трава ива (Теуцриум монтанум); ретки примерци седмолиста, вратике, плаве линцуре (Гентиана сп.), вранилове траве (Ориганум вулгаре) ... жути каћун (Цроцус моесиацум), плави каћун (Цроцус томмасинианус), златно жути каћун (Ц. Цхрусантхус), звонце (Едраиантхус сербицус), кантарион (Хиперицум боиссери) , српска рамонда (Рамонда сербица) , велика саса (Пулсатилла вулгатис), планинска саса (П. монтана), Роса спиноссима .....

Преко 1000 м н. в. око превоја Баба расте широко познати ртањски чај (Сатуреја монтана). Врста Непета ртањенсис први пут је забележена 1974. год.(др Бојана Милојевић) на јужним падинама Ртња. Ову реликтну и ендемичму врсту Међународна унија за заштиту и очување природе IUCN (International Union of Conservation of Nature) за сада је категорисала као неодређену врсту (И). Као врста од међународног значаја ова ароматична и потенционално лековита биљка је законом заштићена на подручју Србије и заслужује већу пажњу.

- *Строги природни резерват* у пределу званом *«Мала јасенова глава»* букове састојине (Фагус моециаца) са тисом (Тахус баццата), решењем Завода за проучавање реткости бр. 01-380-1 од 26.06.1961. године стављен је под заштиту државе

Налази се на подручју општине Бољевац, К.О. Криви Вир, к.п.бр. 7972, површине 6,30 ха. Строги

резерват налази се у државним шумама Г.Ј. «Честобродица», одељење 23. и њиме газују ЈП «Србијашуме». Забрањено је извођење било каквих радова који нарушавају равнотежу екосистема, а у првом реду коришћења шума и других производа. Дакле, како у заштићеном природном добру није дозвољена било каква интервенција, појављује се следећи проблем: буква, као доминантна врста, а која не може бити проређивана, надјачава тису која се површински шири, али по квалитету стагнира, односно вегетира.

СПОМЕНИЦИ ПРИРОДЕ – СПЕЛЕОЛОШКИ

1. *Природни спелеолошки споменик «Боговинска пећина»* налази се на територији општине Бољевац у Г.Ј. «Малиник ИИ», у одељењу 95 (К.О. Боговина, к.п.бр. 4399). Заштићена је решењем бр. 633-710/74-03 од 10.09.1974. године од стране СО Бољевац.

Најдужа испитана пећина (7000 м испитаних канала), са два улаза, од којих је један полукружног облика, висине 140 метара, а други на 32 метара од улаза у облику вертикалне јаме дубине 24 метра, а ширине 9 метара. Пећина је богата са разноврсним облицима пећинског накита. Под заштитом је и простор на улазу у пећину пречника 20 метара. Планирани су само радови на уређењу приступа пећини.

Међутим, постоји могућност да ово природно добро буде угрожено јер, према наводима Завода за заштиту природе Србије, као најделикатније питање чини се могући хидролошки утицај евентуално будуће акомулације на Боговинску пећину. Како је, према обавештењу, кота средњег успора планирана на 275 м.н.в. постоји реална опасност потапања доњих хоризоната Боговинске пећине, с обзиром на утврђену подземну хидролошку везу пећине са врелом Мрљиш. Ово врело се налази у оквиру басена планиране акумулације, а главни канал Боговинске пећине је већим делом на висини испод 270 м.н.в. Сходно томе, ако до изградње акумулације дође неопходно је обезбедити мере његове трајне заштите.

Ова пећина заштићена као споменик природе најдужи је спелеолошки објекат у Србији, интересантне морфологије и хидрологије са колонијама специфичних кристалних украса којима нема премца у нашој земљи, чини природно добро изузетног значаја и националног ранга. Установљење заштитних мера и начина старања о овом природном добру је, према новој законској процедуру, у надлежности Владе Републике Србије.

Евидентно је да по овим особинама Боговинска пећина може бити у туристичкој функцији, а она то још увек није јер не постоји развијена туристичка инфраструктура којом би Боговинска пећина добила свој пун знача

СПОМЕНИЦИ ПРИРОДЕ «ЛАЗАРЕВ КАЊОН»

Споменик природе «Лазарев кањон», обухвата делове општине Бор и Бољевац. Укупна површина споменика природе је 1.755,50 ха и простире се на територији општине Бор на К.О. Злот I и Злот I на површини од 1.176,30 ха, а територији општине Бољевац на К.О. Подгорац И на површини од 579,20 ха заштићене површине.

Обухвата шуме на којима постоји право својине и државне шуме у Г.Ј. «Злотске шуме»

(одељење 139. и 151-154.), Г.Ј. «Малиник I « (одељења од 1-20). Споменик природе «Лазарев кањон» је стављен под заштиту Уредбом Владе Р. Србије («Сл.гласник РС», бр. 16) од 10.05.2000. године. По уредби се сврстава у I категорију и установљава се режим заштите II степена којим се обезбеђује очување природног добра.

Споменик природе «Лазарев кањон» је јединствен сплет кречњачких кањонских долина импозантних димензија и изразитих морфолошких црта, са бројним и по укупним обележјима веома значајним спелеолошким објектима («Лазарева пећина» и «Верњикица»), интересантном појавом крашке циркулације вода, изузетне флористичке и фитоценолошке разноврсности, богатог и разноврсног животињског света, изванредне предеоне разноликости и лепоте.

Режим заштите II степена подразумева ограничено и строго контролисано коришћење природних богатстава, док се активности у простору могу вршити у мери која омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове природне вредности.

СМЕРНИЦЕ ЗА ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ ОЧУВАЊА И ЗАШТИТЕ ПОСЕБНО ЗАШТИЋЕНИХ ОБЈЕКАТА ПРИРОДЕ

У I степену заштите утврђује се забрана коришћења природних богатстава и искључују сви други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације.

У II степену заштите утврђује се ограничено и строго контролисано коришћење природних богатстава, док се активности у простору могу вршити у мери која омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове природне вредности.

У III степен заштите утврђује се селективно и ограничено коришћење природних богатстава и контролисане интервенције и активности у простору уколико су усклађене са функцијама заштићених природних добара или су везане за наслеђене традиционалне облике обнављања привредних делатности и становања укључујући и туристичку изградњу.

Радови или изградња објеката на заштићеном природном добру или у заштићеној зони који би могли проузроковати промену облика, изгледа или особености заштићеног природног добра, могу се одобрити под условима који од организације за заштиту природе прибави орган надлежан за издавање аката са условима за уређење простора

Законом о заштити животне средине утврђен је режим коришћења и начин заштите заштићених природних добара

Пошто се ради о природним добрима која су заштићена више деценија у назад извесно је да ће Завод за заштиту природе радити ревизију планова заштите и да ће се урадити средњорочни планови уређења. За сада, Лазарев кањон има средњорочни програм (2005-2008) у којем су тачно исказани планови заштите и уређења.

С друге стране, остала природна добра чекају на интервенцију Завода за заштиту природе и финансијско планирање Владе Републике Србије.

Дописом надлежног Завода број 03-1958/2 од 18.11.1994. године за заштиту су евидентирани:

клисура Радовањске реке као амбијентална целина раритетних хидрогеолошких и амбијенталних обележја,
врело Црног Тимока у селу Криви Вир такође због раритетних хидрогеолошких и амбијенталних обележја.

По концепту заштите природних добара, на ширем подручју заштите предлажу се:

бвело Бук (изворишно врело Лозице),леденица (на Ртњу),бисокопланински део Ртња (преко 1000 м.н.в.).

По мишљењу Завода за заштиту природе планско усмеравање дугорочног подручја слива акумулације «Боговина» ако до њега дође, треба синхронизовати са очувањем и унапређењем укупне амбијенталне вредности подручја која интегрално чине: гребен Ртња, црноречка долина и јужни обод Кучајских планина. Нацртом Просторног плана Србије Кучајске планине, чији је јужни обод обухваћен сливом хидроакумулације Боговина предвиђен је за категоризацију као национални парк или парк природе.

Закључак

Завод за заштиту природе завршио је **Студију заштите Ртња 2008. године** која треба да обухватити шире подручје бољевачке и сокобањске територије. Подаци о томе нису прослеђени општини Бољевац. Категорија заштите по досадашњим сазнањима биће **Предео изузетних одлика.** Оваквом заштитом отвара се могућност **специјалног управљања** овим пределом које може да иде у правцу развоја еко-туризма , спортског, дечијег туризма и економског развоја Општине у целини.

Индикатор бр. 5	ТЕМА: **ЖИВОТНА СРЕДИНА – КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА** ИНДИКАТОР: **Напуштено и загађено земљиште**

ВРЕДНОСТИ

Напуштено и загађено земљиште	ха	%
Република Србија		
Општина	8,18	1

Коментари у вези са индикаторима – Чињенични и статистички подаци
Као локације за одлагање јаловине користе се мање вредне пољопривредне површине и сеоске утрине и то: 1. Место звано ''Боговинско поље'' површине 5,80 ха. кп.бр.4253/1-4 К.О. Боговина 2. Место звано ''Поред пруге'' површине 1,70 ха. кп. бр. 3686,3687, 3688 и 3702 К.О. Боговина 3. Место звано ''Грабовац'' површине 0,26 ха. парцела у насељу 4. Место звано ''Источно поље'' површине 0,17 ха. кп. бр. 10613 и 10614 К.О. Боговина 5. Место звано ''Огашу миуцу'' површине 0,25 ха. кп. бр. 3574/1 К.О. Боговина

Закључак
Напуштено і загађено земљиште на Општини Бољевац су површине које чине просторе за одлагање јаловине, напуштене каменоломе и просторе на које се одлаже смеће, те је према томе неискоришћиво за пољопривредну или неку другу делатност.

Индикатор бр. 6	ТЕМА: **ЖИВОТНА СРЕДИНА – ЛОКАЛНИ СИСТЕМ ПРЕВОЗА** ИНДИКАТОР: **Јавни превоз**

ВРЕДНОСТИ

Јавни превоз	2005	2006	2007
Број путника у локалном путницком саобрацају	157300	163500	170700

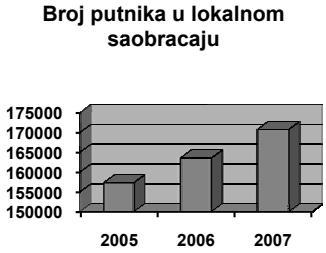

Коментари у вези са индикаторима – Чињенични и статистички подаци
Подаци су добијени од приватне фирме која обавља послове јавног превоза на територији општине Бољевац, “Мото-боем” из Неготина.

Закључак
Претпоставка је да је повећање броја путника који користе јавни превоз у локалном путничком саобраћају у протеклим годинама повећан због боље услуге наведеног превозника.

Индикатор бр. 7	ТЕМА: **ЖИВОТНА СРЕДИНА - ОТПАД** ИНДИКАТОР: **Општински отпад по врсти одлагања**

ВРЕДНОСТИ

Општински отпад по врсти одлагања	Депонија, т и %	Спаљен отпад, т и %	Рециклиран, т и %	Процена колицине отпада која заврсава без икаквог управљања, %
Република Србија 2007				
Општина 2005	3200	0	0	10%
Општина 2006	3300	0	0	10%
Општина 2007	3400	0	0	10%

Otpad po vrsti odlaganja, %

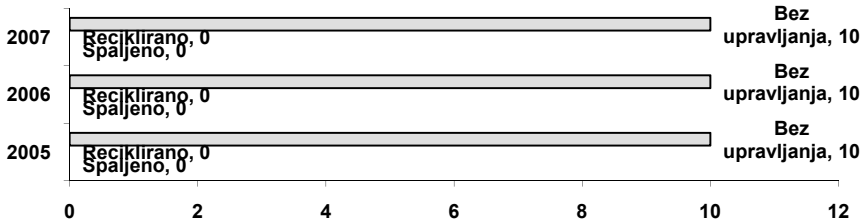

Коментари у вези са индикаторима – Чињенични и статистички подаци

Морфолошки састав комуналног отпада

На основу података о масеном уделу појединих врста отпадака у карактеристичном узорку отпада, добијених од ЈКП "Услуга" која опслужује Боqевац, урађена је табела састава комуналног отпада који се одлаже на градском сметлишту "Обла".

Ред.бр.	Компонента	Удео у укупној количини %
1.	Папир	1
2.	Стакло	3
3.	Пластика	3
4.	Гума	3
5.	Текстил	1
6.	Метални отпад	5
7.	Органски отпад	4
8.	Шљака, пепео, шут	23
9.	Отпад са јавних површина	3
10.	остало	54
УКУПНО		100 %

Средња густина комуналног отпада износи 0,350 т/м3.

У 2005. години припреман је пројекат санације и ремедијације градског сметлишта "Обла" у општини Бољевац, када су обављена и свеобухватне анализе о отпаду. Тада је утврђено, поред осталог, да је дневна количина комуналног отпада 8,2 т/дану, односно годишња количина комуналног отпада је 2010 т/години.

Годишња запремина комуналног отпада је 5800 м3/години.

Као последица одлагања чвстог комуналног отпада на сметлиште "Обла", јављају се процеђене воде које настају проласком (процеђивањем) падавинске воде кроз сметлиште чиме се естрахују растворене или суспендоване материје настале биолошким и хемијским процесима конверзије. На основу података о количини падавина на локацији и површини локације од 7533м2, добијено је да је:

просечна дневна количина процеђене воде 1,33м3, односно, да је максимална дневна количина процеђене воде 9,64м3.

Закључак

Предвиђено је да се у 2009. години започне санација градског сметлишта "Обла" і да се на том месту изгради прихватна станица која ће ући у систем будуће регионалне депоније "Халово".

Индикатор бр. 8	ТЕМА: **ЖИВОТНА СРЕДИНА - ОТПАД** ИНДИКАТОР: **Рециклирани отпад**

ВРЕДНОСТИ

Рециклирани отпад	Укупно, т	Стакло, т и %	Папир, т и %	Пластика, т и %	Остало, т и %
Општина 2005	0	0	0	0	
Општина 2006	0	0	0	0	
Општина 2007	2,5	0	0	2,5	

Reciklirani otpad, %

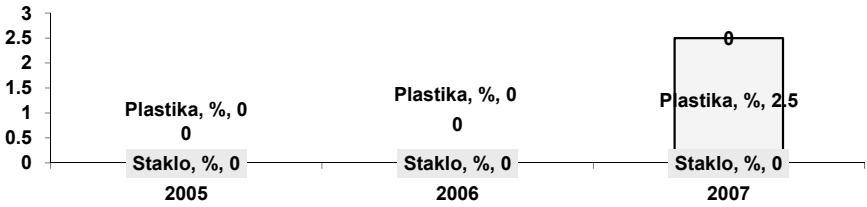

Коментари у вези са индикаторима – Чињенични и статистички подаци
У 2007. години ЈКП "Услуга" је применила мере издвајања отпада од пластике и, по уговору са приватним предузећем из Бора, омогућила рециклажу ове врсте отпада. Показало се, међутим, да је сарадња са приватним предузећем неодржива.

Закључак
Смеће се саклупља и одлаже без икакве претходне обраде или разврставања на привремено сметлиште до изградње Регионалне санитарне депоније "Халово" и до усвајања законске регулативе везано за ту област.

Индикатор бр. 9	ТЕМА: **ЖИВОТНА СРЕДИНА** ИНДИКАТОР: **Укупна потрошња енергије подељена по врсти горива**

ВРЕДНОСТИ

Укупна потрошња енергије подељена по врсти горива	Струја, KW	Бензин, т	Гас, м3	Нафта, т	Дрво, м3	Мрки угаљ т
Република Србија 2007					2027620	
Општина 2005	29751191	Нема података	Нема података	Нема података	19580,70	520,15
Општина 2006	30428017	Нема података	Нема података	Нема података	20689,09	369,50
Општина 2007	31123729	Нема података	Нема података	Нема података	17344,99	245,10

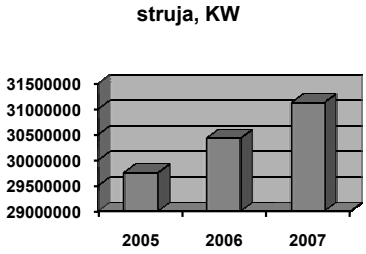

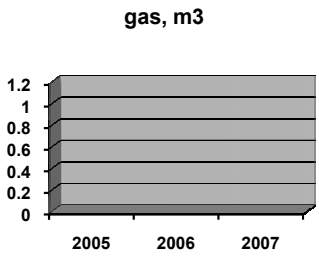

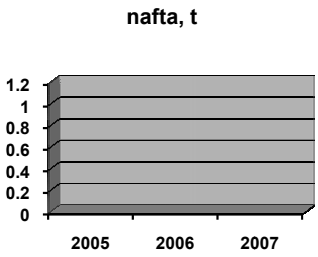

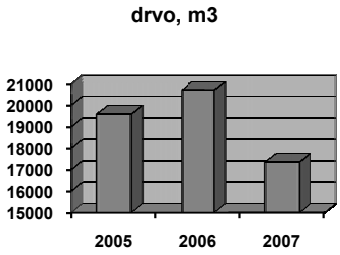

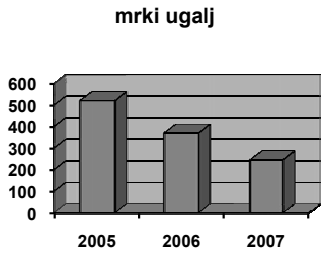

Коментари у вези са индикаторима – Чињенични и статистички подаци
Не постоје поузадани подаци који би исказали коначно стање потрошње СВИХ видова енергије за општину Бољевац.

Закључак
Приметно је да у оквиру укупне потрошње енергије расте потошња струје (електричне енергије), а опада потрошња првенствено мрког угља. Постоји И тенденција опадања потрошње дрвета, нарочито изражена у односу 2006. на 2007. годину.

Индикатор бр. 10	ТЕМА: **ЖИВОТНА СРЕДИНА** ИНДИКАТОР: **Потрошња обновљиве енергије по изворима**

ВРЕДНОСТИ

Укупна потрошња енергије подељена по врсти горива	Хидро енергија, KWx	Термо соларна енергија, KWx	Соларна енергија, KWx	Снага ветра, ветрења це, KWx	Биомаса, Кцал (дрво)	Геотермална енергија
Република Србија 2007						
Општина 2005	0	0	0	0	230143302 MJ	0
Општина 2006	0	0	0	0	243179563 MJ	0
Општина 2007	0	0	0	0	203873012 MJ	0

Користити графички приказ само за оне изворе обновљиве енергије који се користе у општини

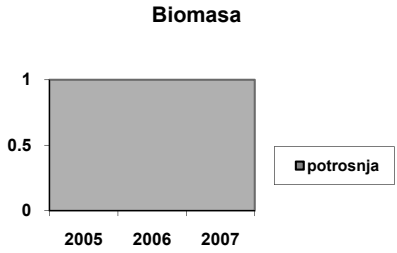

Коментари у вези са индикаторима – Чињенични и статистички подаци
Опис калоричне вредности Општина Бољевац обилује буквом као врстом дрвета која доминира, али је присутно и нешто храста и граба. Калорична вредност букве је 15672 кЈ/кг, храста 15136 кЈ/кг и граба 14579 кЈ/кг. Ако се зна да је у 2005. години утрошено 19580,70 м3 дрвета (све три врсте), у 2006. 20689,09 м3, а у 2007.години 17344,99 м3, може се рећи да је просечна потрошња обновљивог ресурса годишње 19204,92 м3. На 15% влажности, м3 дрвета има око 750 кг. Годишња калорична вредност утрошеног обновљивог ресурса је, **у просеку**: 19204,92 м3 * 750 кг/м3 * 15672 кЈ/кг (ако прихватимо букву као доминантну) = 225723816000 кЈ или 225723816 МЈ

Закључак
Од обновљивих извора енергије користи се само биомаса – дрво. Остали обновљиви извори енергије су за сада неискоришћени , дакле треба радити на стварању услова којима би се обезбедило успостављање експлоатације и других обновљивих енергетских извора.. Општина Бољевац је у процесу успостављања услова за постављање ветрогенератора којима би се утврдила исплатљивост коришчења овог вида енергије.

2.3. Индикатори: Становништво, образовање, квалитет живота

Индикатор бр. 11	ТЕМА: **СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА** ИНДИКАТОР: **Густина насељености**

ВРЕДНОСТИ

Опис	број становника - попис 2002.	Површина у км²	Густина насељености у 2002. - бр. Стновника по 1 км²
Република Србија	7498001	88361	84.85
Општина	15849	827	19.16

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Подаци су узети са пописа 2002.год. из ''Општине у Србији 2008''

Кључна запажања
Густина насељености Општине Бољевац на нивоу је од 22.58% у односу на Србију (100%).

Индикатор бр. 12	ТЕМА: **СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА** ИНДИКАТОР: **Становништво према старости**

ВРЕДНОСТИ

Год	Укупно становништво		Становништво до 14 година старости		Становништво од 15 до 65 година старости		Становништво преко 65 година старости		Уцесце становништва до 14 година старости (%)		Уцесце становништва од 15 до 65 година старости (%)		Уцесце становништва преко 65 година старости (%)	
	Опш	РС	Опш	РС	Опш	РС	Опш	РС	Опш	РС	Опш	РС	Опш	РС
По попису 2002.	15849	7498001	2135	1096770	9671	5160726	4043	1240505	13.47	14.62	60.02	**68.82**	25.51	16.54

Procenat ucesca stanovnistva prema starosti

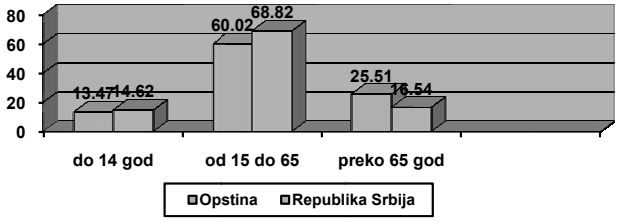

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Подаци су узети из евиденција Општинске управе. У становништво преко 65 година урачунат је и број становника за који није било могуће прибавити податке којој старосној структури припадају (процена: 1 – 3% становништва).

Кључна запажања
Кључни проблем са којим се суочава Општина Бољевац је чињеница да је стопа морталитета већа од стопе наталитета и да се као последица миграције млађег становништва у друге градске центре (регионалне и републички) јавља мали број најмлађе генерације становништва. Пројекти одрживог развоја Општине Бољевац треба да иду у корак са потребама наших најмлађих и радно способних суграђана.

Индикатор бр. 13	ТЕМА: **СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА** ИНДИКАТОР: **Удео становника са завршеном средњом, вишом и високом школом**

ВРЕДНОСТИ

Год	Укупно становништво		Становништво са средњом сколом		Становништво са висом сколом		Становништво са високом сколом		Уцесце становништва са средњом сколом (%)		Уцесце становништва са висом сколом (%)		Уцесце становништва са високом сколом (%)	
	Опш	РС	Опш	РС	Опш	РС	Опш	РС	Опш	РС	Опш	РС	Опш	РС
По попису 2002	15849	6761061	2018	2596348	353	285056	235	411944	12.7	30.4	2.2	4.2	1.5	6.1

Procenat ucesca stanovnistva prema strucnoj spremi

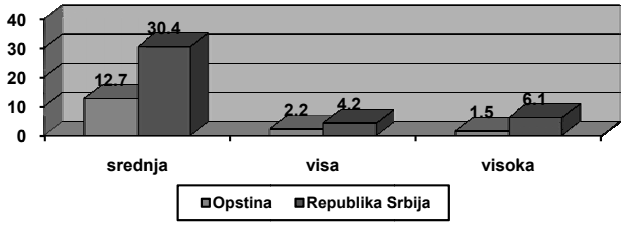

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Подаци дати са Пописа 2002. без становништва до 15 година старости а према сајту Републичког завода за статистику.

Кључна запажања
Општина Бољевац има мањи проценат становника са средњом, вишом и високом школом у односу на Републику.

Индикатор бр. 14	ТЕМА: **ИНДИКАТОРИ УСЛОВА ЖИВОТА И БЛАГОСТАЊА** ИНДИКАТОР: **Дужина путева у км по км²**

ВРЕДНОСТИ

Опис	Дужина путева у км	Површина км²	Дужина путева у км по км²
Република Србија	38436	88361	2.29
Општина	271	827	3.05

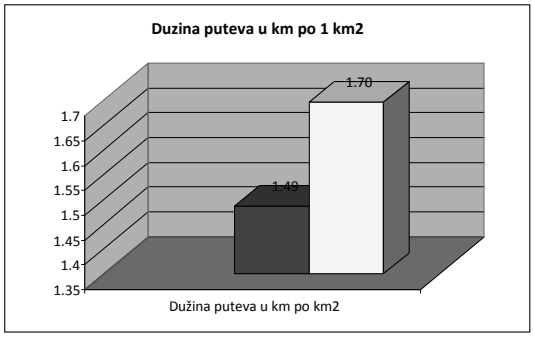

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци

Податке о дужини путева на територији Општине Бољевац обезбедило је ЈКП "Услуга" Бољевац, а податак се поклапа и са извештајем Републичког завода за статистику.

Кључна запажања

По укупној дужини путева у односу на површину, Општине Бољевац не заостаје много за Србијом.

Индикатор бр. 15	ТЕМА: **СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА** ИНДИКАТОР: **Проценат домаћинстава са сигурним приступом води за пиће**

ВРЕДНОСТИ

Општина	Укупан број домаћинстава	Број домаћинстава прикључених на водовод	Проценат домаћинстава са сигурним приступом води за пиће
Република Србија	2.521.190	1.986.259	79%
Општина	5373	1900	35.36%

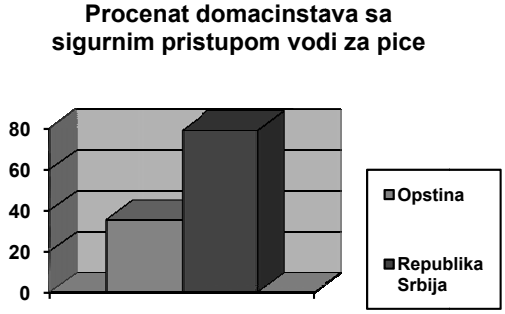

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Резултати су дати према попису из 2002. године.

Кључна запажања
Како је систем водоснабдевања нереконструисан И недовршен, веома је низак проценат домаћинстава са сигурним приступом води за пиће у општини у односу на Републику Србију.

Индикатор бр. 16	ТЕМА: **СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА** ИНДИКАТОР: **Број становника на један објекат друштвених, културних, рекреативних активности**

ВРЕДНОСТИ

Општина	Укупан број становника	Број друштвених објеката	Број културних објеката	Број објеката за рекреацију	Број становника на један друштвени објекат	Број становника на један објекат културе	Број становника на један рекреативни објекат
Општина	15849	20	3	10	792,45	5283	1584,9

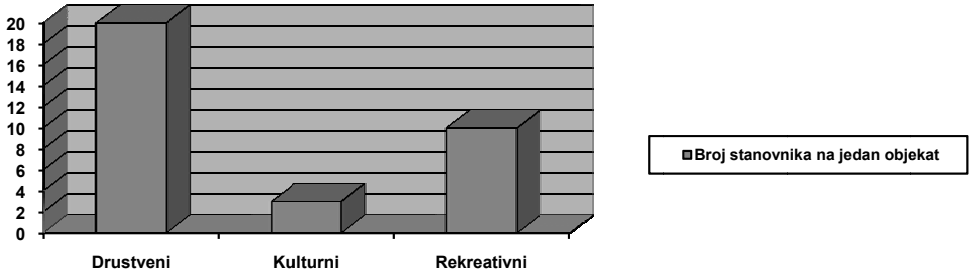

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Културни објекти су позиционирани у насељу Бољевац и то су: **Културно-образовни центар**, који у свом склопу има биоскопску салу, галерију модерних уметности, ткачницу, односно радионицу за традиционалне примењене уметности, библиотеку и Музеј „Тимочке буне" који је физички одвојен од саме зграде КОЦ-а. Културне манифестације и догађаји изводе се у објекту саме установе, али и на спољној бини КОЦ-а, те у оквиру других друштвених објеката. Друштвени објекти су присутни у већем броју и воде се као **Клуб пензионера** у насељу Бољевац, односно **Домови културе** у насељима: Бачевица, Боговина село и Боговина насеље, Врбовац, Добрујевац, Добро Поље, Илино, Јабланица, Криви Вир, Луково, Мирово, Рујиште, Подгорац, Савинац, Сумраковац, Оснић, Оснић-Буково, Оснић-Тимок, Валакоње и Бољевац село. Рекреативни терени присутни су у Бољевцу: **спортска хала** и **фудбалско игралиште, кошаркашки и рукометни терен**; у Сумраковцу постоји такође **спортска хала** и **игралишта** : на Ртњу, **кошаркашко**, односно **фудбалско** у Боговини, Подгорцу, Савинцу, Валакоњу и Сумраковцу.

Кључна запажања
Друштвени (прославе, заветине, рад неформалних група И др.) и културни живот Општине Бољевац везује се по селима за Домове култура, те је и спремност заједнице да улаже у саме објекте велика. С друге стране, мали број рекреативних терена И уз њих садржаја подсећа да би се могао направити искорак ка осавремењавању И реновирању постојећих, односно потребно је инсистирати на изградњи нових.

Индикатор бр. 17 алтернативни	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Просечна бруто зарада**

ВРЕДНОСТИ

Просечна бруто зарада у РСД	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Република Србија	11500	14108	17443	21707	27759
Општина	9986	11536	14511	17987	22128

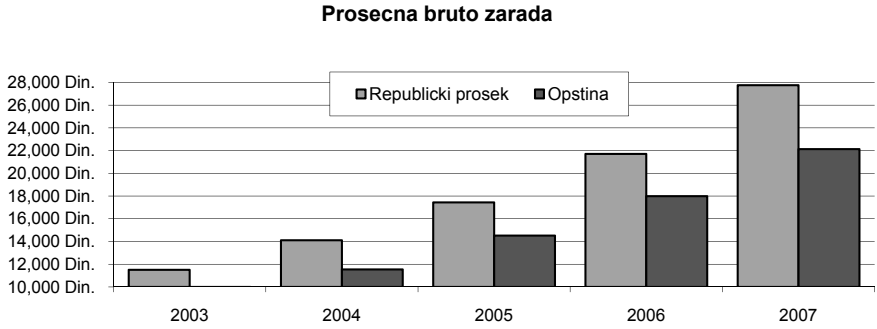

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Подаци о бруто платама преузети са сајта Републичког завода за статистику.

Кључна запажања
Просечна бруто плата у Општини Бољевац у посматраном периоду била је на нивоу од око 79%.

Индикатор бр. 18	ТЕМА: **СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА** ИНДИКАТОР: **Учешће корисника социјалне заштите у укупном становништву (%)**

ВРЕДНОСТИ

Година	Укупан број становника		Број корисника социјалне заштите		Остварено учешће (%)	
	РС	Општина	РС	Општина	РС	Општина
2003.	7498001	15849	**309123**	775	**4,1**	4,89
2004.	7498001	15849	**321578**	838	**4,3**	5,28
2005.	7498001	15849	**329530**	893	**4,4**	5,63
2006.	7498001	15849	**335746**	809	**4,5**	5,10
2007.	7498001	15849	**364750**	1124	**4,9**	7,09

Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu

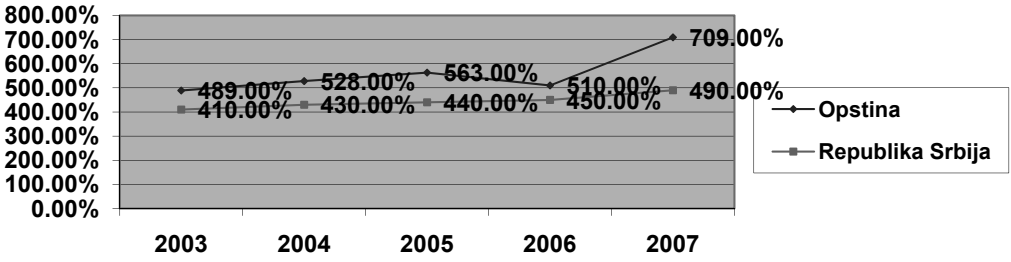

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Подаци узети из публикације „Општине у Србији”.

Кључна запажања
Очит је раст корисника социјалне заштите И на нивоу Републике И на нивоу општине, с тим што је индекс раста већи у Општини Бољевац.

Индикатор бр. 19	ТЕМА: **СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА** ИНДИКАТОР: **Број становника на једног лекара**

ВРЕДНОСТИ

Година	Укупан број становника		Укупан број лекара		Број становника на једног лекара	
	РС	Општина	РС	Општина	РС	Општина
2003	7498001	15849	20039	23	375	689
2004	7498001	15849	20211	22	369	720
2005	7498001	15849	19685	19	378	834
2006	7498001	15849	19644	19	377	834
2007	7498001	15849	20066	22	368	794

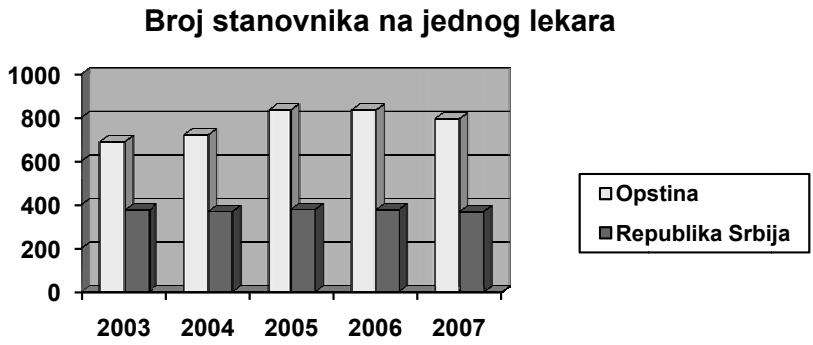

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Општина Бољевац има Дом здравља који се налази у самом насељу Бољевац и упошљава: - 10 лекара специјалиста, - 2 стоматолошка специјализанта, - 10 доктора опште медицине, - 2 стоматолога, - 8 виших медицинских техничара и - 56 медицинских техничара. Поред главне зграде Дома здравља у Бољевцу, на територији општине у функцији су још и амбуланте у насељима: Криви Вир, Луково, Јабланица, Ртањ, Рујиште, Бачевица, Добро Поље, Валакоње, Боговина, Подгорац, Сумраковац, Савинац, Оснић и Врбовац. Здравствену помоћ грађани општине Бољевац, путем специјалистичког упута, добијају и у Болници Зајечар, односно здравственим установама у Нишу или Београду.

Кључна запажања
Упркос доброј мрежи амбуланти по насељеним местима општине Бољевац, број лекара на број становништва је испод републичког просека.

Индикатор бр. 20	ТЕМА: **СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА** ИНДИКАТОР: **Регистрован број кривичних дела по једном становнику**

ВРЕДНОСТИ

Година	Укупан број становника		Регистрован број кривичних дела		Регистрован број кривичних дела по једном становнику	
	РС	Општина	РС	Општина	РС	Општина
2003.	7498001	15849	33017	99	0.0044	0.0062
2004.	7498001	15849	34239	108	0.0045	0.0068
2005.	7498001	15849	36901	144	0.0049	0.0090
2006.	7498001	15849	41422	127	0.0055	0.0080
2007.	7498001	15849	38694	119	0.0051	0.0075
2008.		15849		128		0.0080

Registrovan broj krivicnih dela po stanovniku

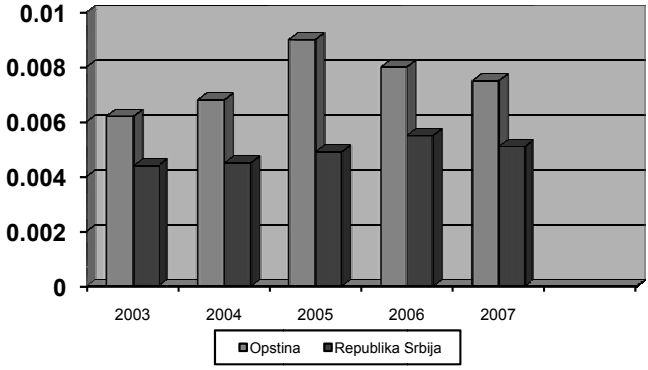

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Ефикасност судства на локалном нивоу може се мерити бројем покренутих истрага, у датим годинама, у односу на доношење правоснажних пресуда, с тим што треба водити рачуна о чињеници да се један кривични предмет, од момента истраге до пресуде, може водити и у низу од неколико година. Па тако: У 2003. години истражено је 90 кривићних радњи, а број пресуда је 99; У 2004.....107.....108; У 2005.....132.....144 У 2006.....111.....127 У 2007.....125.....119 У 2008.....161.....128

Кључна запажања
Приметно је да је на Општини Бољевац већи број кривичних дела према броју становника него, у просеку, у Републици Србији.

2.4. Индикатори – Економски развој

Индикатор бр. 21	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Национални доходак по глави становника**

ВРЕДНОСТИ

Национални доходак по глави становника изражен у РСД	2005.	2006.	2007.
Република Србија	150434.81	268198	315569
Општина	79279.14	141340.34	166304.86

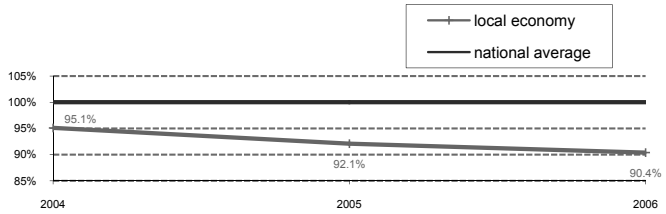

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Бруто национални доходак (извор: Статистички годишњак општина , 2008. година) за године: 2005. је 1691940.5; 2006. је 1987764.9; 2007. је 2329400.0. Све је изражено у милионима РСД. Ако претпоставимо да је амортизација 33% коју одузимамо од БНД, да бисмо добили ННД, Одатле произилази да је ННД за Републику Србију по годинама: 2005. је 1127960,36; 2006. је 1325176.6; 2007. је 1552933.3. Све је изражено у милионима РСД.

Кључна запажања
Статистички завод РС, одељење у Зајечару, даје податак да је за 2005. годину национални доходак општине Бољевац мањи за 47.3% у односу на ННД РС.

Индикатор бр. 22	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Структура националног дохотка по делатностима**

ВРЕДНОСТИ

Год.	Удео пољопривреде у % у националном дохотку		Удео рибарства у % у националном дохотку		Удео рударства у % у националном дохотку		Удео трговине у % у националном дохотку		Удео хотелијерства у % у националном дохотку		Удео других сектора у % у националном дохотку	
	РС	Општина	РС	Општина	РС	Општина	РС	Општина	РС	Општина	РС	Општина
2005.												
2006.												
2007.	3.77	0.0076	0.073	0	1.63	0.0250	13.69	0.0062	1.69	0.0020	79.12	0.073

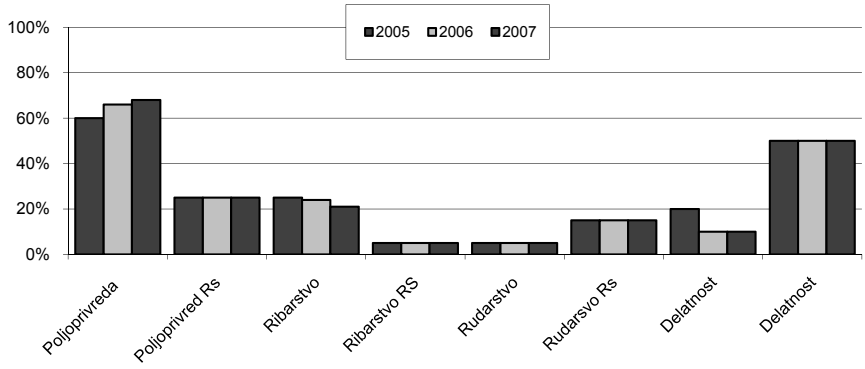

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци

Подаци су преузети из публикације „Општине Србије" за 2008. годину и исказују број запослених по секторима на основу чега може да се израчуна удео Општине Бољевац у националном дохотку.

2007.	**ЗАПОСЛЕНИ**	**Пољопривреда**	**Рибарство**	**Рударство**
РС	1432851	54090	1055	23498
Општина	1646	109	0	359
	Занатство	**Електроиндустрија**	**Грађевинарство**	**Трговина**
Рс	391897	45000	82759	196216
Општина	432	22	0	90
	Хотелијерство	**Транспорт**	**Финансиј. сектор**	**Порески сектор**
РС	24299	109066	30663	66636
Општина	30	14	10	3
	Држ. управа	**Образовање**	**Здравство**	**Остало**
РС	68669	129421	157080	52514
Општина	115	208	191	65

Кључна запажања

Удео Општине Бољевац у националном дохотку укупно износи **0.11%.**

Индикатор бр. 23	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Локацијски коефицијент запошљавања**

ВРЕДНОСТИ

Локацијски квоцијент запошљавања / Година	Пољопривреда	Рибарство	Рударство	Трговина	Хотелијерство	Други сектори
2003.						
2004						
2005						
2006						
2007	1.75	0	13.29	0.39	1.07	0.81

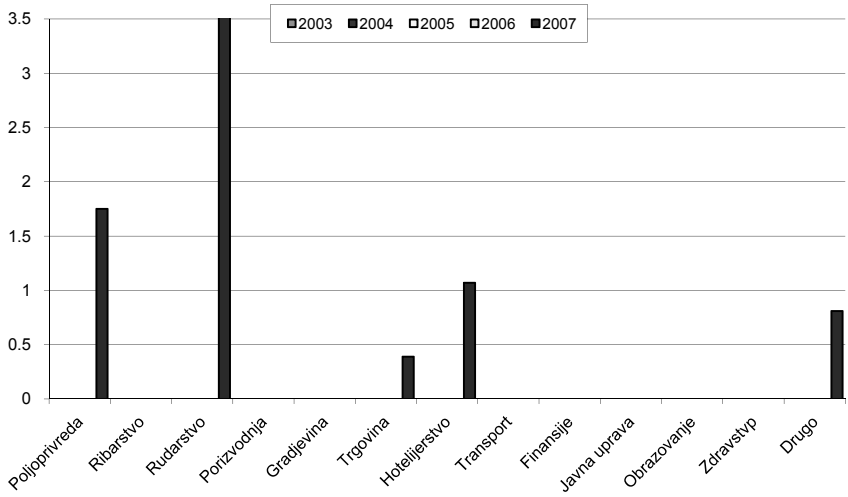

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци

Подаци су преузети из публикације „Општине Србије" за 2008. годину и исказују број запослених по секторима на основу чега може да се израчуна удео Општине Бољевац у националном дохотку.

2007.	**ЗАПОСЛЕНИ**	**Пољопривреда**	**Рибарство**	**Рударство**
РС	1432851	54090	1055	23498
Општина	1646	109	0	359
	Занатство	**Електроиндустрија**	**Грађевинарство**	**Трговина**
Рс	391897	45000	82759	196216
Општина	432	22	0	90
	Хотелијерство	**Транспорт**	**Финансиј. сектор**	**Порески сектор**
РС	24299	109066	30663	66636
Општина	30	14	10	3
	Држ. управа	**Образовање**	**Здравство**	**Остало**
РС	68669	129421	157080	52514
Општина	115	208	191	65

Кључна запажања

Подаци исказују да је за Општину Бољевац највиши локацијски коефицијент запошљавања у рударству. На територији Општине Бољевац налази се рудник "Боговина" и зна се да је подручје богато рудним ресурсима који се још увек не експлоатишу.

Индикатор бр. 24	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Површина пословног простора на 1000 становника изграђена претходне године**

ВРЕДНОСТИ

Површина пословног простора завршеног дате године на 1000 становника	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Република Србија					
Општина - м2 по глави ст.	29.52	37.18	25.78	176.57	75.61

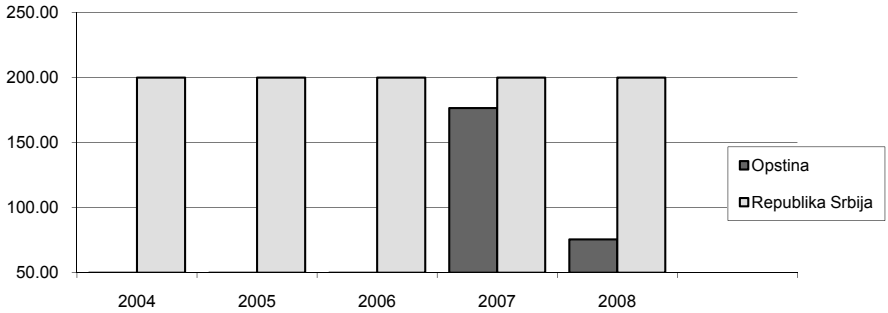

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Подаци за површине нових пословних простора узети су према извештају о издатим дозволама за градњу или уређење пословног простора. Податке је било могуће пратити од 2004. године. Према издатим дозволама за градњу пословног простора у: 2004. години забележено је 467.8916 м2 новог пословног простора, 2005. ..... 589,3185 м2 ....., 2006. ----------408,6 м2 ....., 2007. .....2798,474 м2 ....., 2008. .....1198,425 м2 .....

Кључна запажања
Највећа површина пословног простора на 1000 становника дата је на употребу 2007.години.

Индикатор бр. 25	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Обим унутрашњих СДИ по глави становника**

ВРЕДНОСТИ

СДИ по глави становника изражен у РСД	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Република Србија	-	-	-	-	-
Општина	-	-	-	-	-

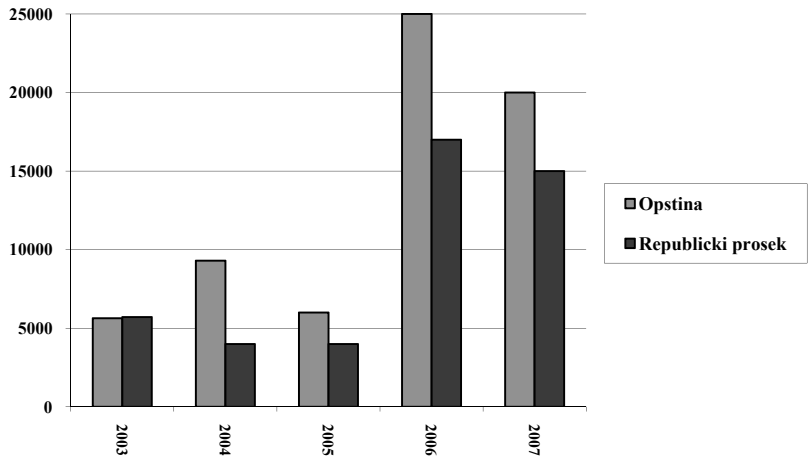

Кључна запажања
Никако доступни подаци, за сада јер је то још увек ''пословна тајна''.

Индикатор бр. 26	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Број регистрованих привредних субјеката на 1000 становника**

ВРЕДНОСТИ

Бр. регистрованих привредних субјеката на 1000 становника	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Република Србија	302596/7498001= 0.040	317633/7498001= 0.042	345616/7498001= 0.046	376686/7498001= 0.050	438886/7498001= 0.058
Општина	311/15849= 0.019	309/15849= 0.019	309309/15849= 0.019	299/15849= 0.018	314/15849= 0.019

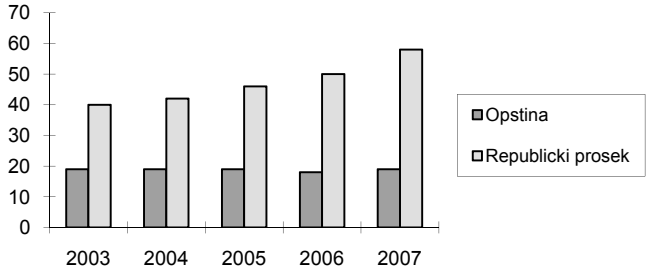

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Подаци су узети из Регистра привредних субјеката.

Кључна запажања
За разлику од Републике, где из године у годину расте број привредних субјеката, Општина Бољевац не прати ту тенденцију.

Индикатор бр. 27	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Нето број нових предузећа на 1000 предузећа**

ВРЕДНОСТИ

Нето бр. нових предузећа на 1000 предузећа	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Република Србија					
Општина	0.061	0.095	0.049	0.067	0.219

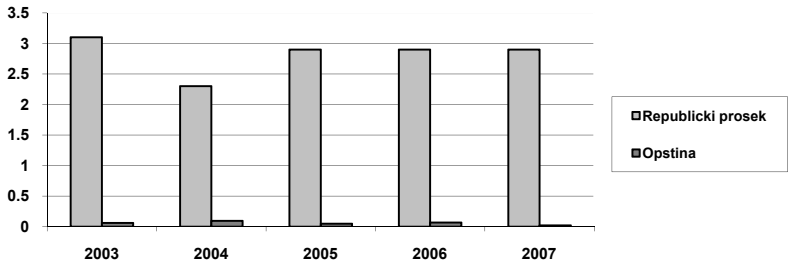

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Подаци о Регистрованим привредним субјектима за Општину Бољевац говоре да је у: 2003. години број предузећа био 184 – од тога 3 нова, 2004. .....191 - .....2....., 2005. .....197 - .....4....., 2006. .....201 - .....3 ....., 2007. .....219 - .....1..... .

Кључна запажања
Приметно је да број предузећа на територији Општине Бољевац расте из године у годину.

Индикатор бр. 28	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Укупна активност, стопа запослености и незапослености**

ВРЕДНОСТИ

Стопа незапослености	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Република Србија	16	19,53	21,83	21,56	18,8
Општина		14.46	14.82	15.36	15.44

Додати сличне табеле и за стопу запослености и стопу активности.

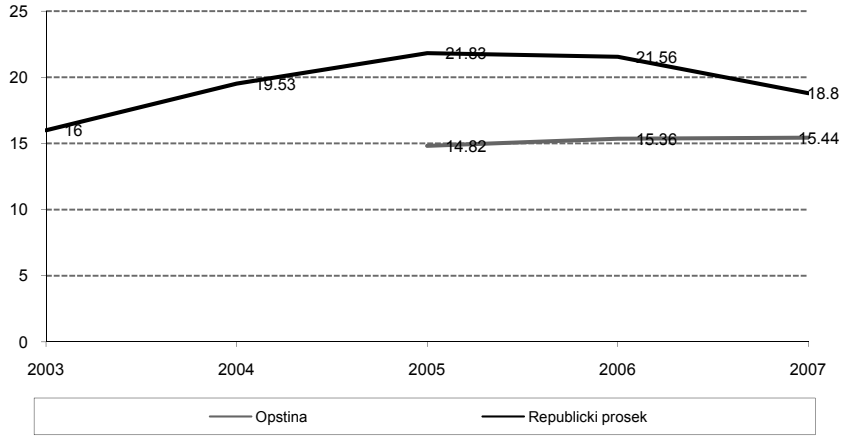

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Једини поуздан податак о броју активних и незапослених лица у Општини Бољевац добијен је за 2007. годину од Националне службе за запошљавање, одељење у Бољевцу.. Број активних лица у 2007. години био је 6299, а број незапослених лица у децембру 2007. године био је 973 (дакле, у питању је евидентиран број лица). По тим подацима, стопа незапослености за дату годину је 15.44%. Познато је да се број незапослених током протеклих година водио од 950 до 1100.

Кључна запажања
Стопа незапослености за Општину Бољевац је нижа од Републичке.

Индикатор бр. 29	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Фискални капацитет општине – Остварење изворних прихода (фискалних облика) по глави становника**

ВРЕДНОСТИ

		2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
1	Укупно остварење фискалних облика изворних прихода	428150684	518331298	891204527	1383336254	1806388948
2	Број становника	15849	15849	15849	15849	15849
3	Приход по глави становника (1/2)	270	327	562	872	1139

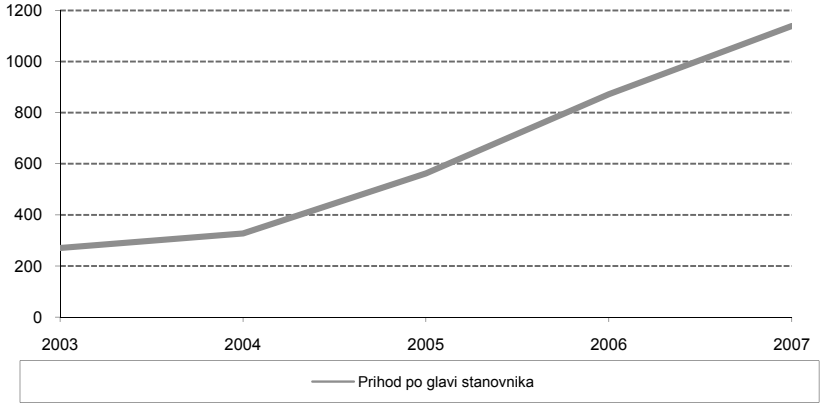

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Извор података : Завршни рачуни Буџета Општине Бољевац за наведене године.

Кључна запажања
Очито је да износ изворних прихода расте из године у годину.

Индикатор бр. 30	ТЕМА: **ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ** ИНДИКАТОР: **Степен задужености општине**

ВРЕДНОСТИ

		2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
1	Остварење или процена остварења ТЕКУЋИХ прихода буџета за посматрану буџетску годину	267636	281018	292258	306872	322215
2.1	15% остварења или процене остварења текућих прихода буџета за посматрану буџетску годину (1 X 15 / 100)	40145,45	42152,70	43838,70	46030,80	48332,25
2.2	Износ главнице и камате који доспева у посматраној години	7128	7576	6668	7880	3823
2.3	РАСПОЛОЖИВА СРЕДСТВА У АПСОЛУТНОМ ИЗНОСУ (2.1 – 2.2)	33017,40	34576,70	37170,70	38150,80	44509,25
2.4	РАСПОЛОЖИВА СРЕДСТВА У РЕЛАТИВНОМ ИЗНОСУ % УКУПНИХ ТЕКУЋИХ ПРИХОДА БУЏЕТА (2.3 / 1 X 100)	12,34	12,30	12,72	12,43	13,81
3.1	50% остварења или процене остварења текућих прихода буџета за посматрану буџетску годину (1 X 50 / 100)	133818	140509	146129	153436	161705,50

3.2	Укупан износ неизмиреног дугорочног задужења буџета општине или града за капиталне инвестиционе расходе	29914	22786	15208	8540	3824
3.3	РАСПОЛОЖИВА СРЕДСТВА У АПСОЛУТНОМ ИЗНОСУ (3.1 – 3.2)	103904	117723	130921	144896	157283,50
3.4	РАСПОЛОЖИВА СРЕДСТВА У РЕЛАТИВНОМ ИЗНОСУ - % УКУПНИХ ТЕКУЋИХ ПРИХОДА БУЏЕТА (3.3 / 1 X 100)	38,82	41,98	44,80	47,22	48,81

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци
Курс ЕУР-а 100,00 дин.

Кључна запажања
Упркос тренутној економској кризи И општој ситуацији у земљи, планирамо повећање будућих прихода и прилива пошто је Општина Бољевац у претходној години постала домаћин фирмама као што су „Еуроаква“, „Миленијум груп“ и „Истпоинт“.

ПОГЛАВЉЕ 3: ТРЕНУТНО СТАЊЕ

3.1. SWOT – Инфраструктура и окружење

ИНФРАСТРУКТУРА И ОКРУЖЕЊЕ

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Постојање ЛЕАП-а, - План управљања отпадом, катастар дивљих депонија, пројекат санације локалног сметлишта, - Могућност коришћења алтернативне енергије, - Започета изградња канализационе мреже, - Постојање ресурса и пројеката – организовано наменско прикупљање и коришћење финансијских средстава, - Постојање путне мреже и општини (магистрали пут), - Добар кредитни рејтинг општине, - Укључивање омладине у акције чишћења (поводом обележавања Дана заштите планете Земље)	- Неразвијена еко-свест већине грађана, - Лоша комуникација и недовољна информисаност, - Непостојање пројеката, - Канализациона мрежа још увек није у функцији; не ради колектор – мањак финансијских средстава, - Лоше стање површинских вода, - Лоша водоводна мрежа (збестне цеви, старост цеви и др.), - Ненаменско коришћење финансијских средстав (некад прикупљена средстав за водовод утрошена на изградњу спортске хале), - Релативно лоше стање путева, - Слаб одзив грађанства на еко-акције и др. позиве којима би се они укључили у процесе изналажења адекватних начина решавања проблема, - Енергетска неефикасност, - Непостојање система централног грејања
МОГУЋНОСТИ	**ПРЕТЊЕ**
- Доступност фондова, - Отварање кредитних линија за општине, - Усвајање новог Закона о регионалном развоју, - Национална стратегија одрживог развоја	- Непостојање законске регулативе (национална стратегија је на нивоу предлога), - Економска криза, - Регионалним планом већи део водних ресурса планирано се одводи са територија Општине Бољевац, - Запостављање региона Источне Србије од стране Републике.

Општина Бољевац је током последњих година направила значајне кораке у предвиђању и пројектовању начина савладавања инфраструктурних проблема и очувања квалитета животне средине. Чињеница је да је Општина обезбедила Локални еколошки план развоја, те дефинисала план управљања отпадом, исказала могућност коришћења алтернативне енергије и обезбедила услове за улаз инвеститора у област производње алтернативне енергије. Ипак, Општина се и даље суочава са озбиљним проблемима везаним за главне инфраструктурне системе, што се може видети и из извештаја и нжењерског стручног тима ГФА консалтинг куће која сарађује са Општином Бољевац и Јавним комуналним предузећем „Услуга“ из Бољевца, а у циљу планирања програма побољшања снабдевања водом, одвођења и пречишћавања отпадних вода и др.

„ЗАКЉУЧЦИ СПРОВЕДЕНОГ ИСТРАЖИВАЊА

- **Снабдевање водом**
- Последња пројектна документација која се односи на водоснабдевање је стара
- Нема пројекта развоја система за снабдевање водом, као ни пројекта за смањење губитака
- Подаци о систему за снабдевање водом у форми која је потребна за коректно одржавање и инвестирање у систем не постоје
- Мерења производње и потрошње воде у зонама нема
- Водозахватна грађевина на Мироштици не каптира количину воде коју би требало
- Пропусност цевовода од извора Мироштица до ПК “Бољевац” није задовољавајућа.
- Пуњење резервоара « Бољевац – велики » за вишу зону се не пуни
- Неки потрошачи нису прикључени на одговарајући резервоар, односно зону потрошње
- Поједини делови мреже су стари, а затварачи истрошени; хидраната нема довољно
- Не постоји радна јединица за смањење губитака и континуиране активности које се односе на смањење административних и техничких губитака
- На РВ « Боговина » нису прикључена сва села која би могла да се прикључе
- Трећина домаћинстава нема водомере
- **Канализација**
- ППОВ није заврсено и пуштено у погон
- Отпадна вода из колектора се излива у реку без претходног третмана
- не постоји систем кишне канализације
- **Животна средина**
- објекти за водоснабдевање (Мироштица) нису ограђени заштитном оградом чиме је омогућен неконтролисан приступ људи и животиња
- не постоји водопривредна дозвола за испуштање отпадних вода
- септичке јаме порозне, јавља се загађење подземних вода

- системи за хлорисање воде на црпним станицама су дотрајали и у веома лошем стању; не постоји систем за континуално праћење и контролу дозирања хлора; не постоји систем за детекцију и мерење хлора у ваздуху, као ни систем за неутрализацију акцидентно исцурелог хлора; просторије у којима се врши дозирање хлора нису опремљене тушевима и вентилаторима у случају да дође до процуривања хлора из система.“

У наредном периоду, а по Акционом плану Стратегије одрживог развоја Општине Бољевац, потребно је припремити се, програмски и пројектно, за решавање већих инфраструктурних проблема набавком средстава из доступних фондова, те повољнијих кредитних линија. Очекује се да би нов Закон о регионалном развоју и имплементација Националне стратегије одрживог развоја (чији се радни тимови за имплементацију Националне стратегије формирају у овом тренутку) направили потребне оквире Општини да аплицира на конкурсе Министарстава РС којима би се обезбедила потребна средства за реализацију локалних програма развоја.

Како би припрема и, после, реализација програма и пројеката била ефикасна и делотворна, потребно је радити на јачању институција и њихових људских ресурса, чиме се везујемо за план активности преостале три Области представљене у овој Стратегији одрживог развоја општине.

3.2. SWOT – Економија

ЕКОНОМИЈА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Повољни географски положај, - Природни потенцијали, - Мотивисаност становништва, - Постојећи привредни капацитети (дрвна индустрија, метална индустрија, индустрија неметала), - Капацитети у пољопривреди који нису искоришћени (земљиште, вода и објекти), - Енергетски потенцијал (вода и природни извори енергије), - Радна снага, - Туризам и природне лепоте, - Велики број регистрованих предузећа	- Лоша инфраструктура, - Неповољна старосна структура становништва, - Миграција становништва (одлив стручних кадрова), - Негативна стопа раста сттановништва, - Недовољна примена агротехничких мера, - Неискоришћени туристички потенцијали, - Уситњеност пољопривредних парцела, - Стара пољопривредна механизација, - Лош проток информација, - Неуређени простори за домаће и стране инвеститоре, - Непостојање просторног плана општине, - Број предузећа која се баве трговином је већи у односу на број предузећа која се баве производњом, - Недостатак производних и прерађивачких предузећа
МОГУЋНОСТИ	**ПРЕТЊЕ**
- Лакши приступ фондовима ЕУ, - Укључивање дијаспоре у реализацију развојних планова, - Укрупњавање пољопривредног земљишта, - Повећање степена прераде, - Уређење слободних, напуштених и атрактивних локација за инвеститоре (индустријаска зона), - Бржи развој малих и средњих предузећа (ослоњених на природна добра), - Увођење стандарда квалитета производа, - Развој туризма, - Перманентна едукација кадрова, - Формирање општинских фондова за развој, - Повећање извоза	- Последице лоше приватизације, - Неспровођење децентрализације, - Нестабилност друштвеног окружења, - Све већа конкуренција са далеког истока, - Светска економска криза, - Недоношење закона, прописа и аката

Општина Бољевац мора свој развој да усмери кроз планско искоришћавање природних потенцијала (природни ресурси као што су: шуме, вода, ветар…), едукацијом радне снаге, увођењем савремених технологија у процесе производње, на стварање амбијента за реализацију могућности примене програма и пројеката предвиђених Акционим планом за Област економије.

Примећује се да је, поред индустријског развоја, неопходно паралелно развијати и пољопривредну производњу. Од значаја би било извршити промену структуре пољопривредне производње искоришћавањем свих пољопривредних потенцијала. Постоји могућност отварања нових рибњака, ширење воћарске и повртрске делатности. Свакако треба подржати сточарску и ратарску производњу која је и до сада била доминантна на територији општине Бољевац.

Плански економски развитак Општине Бољевац примењиван је и до сада са великим постотком реализације предвиђених програма и пројеката. За период 2004.- 2006. и 2005. - 2010. урађене су Стратегије економски одрживог развоја Општине Бољевац и низ пројеката ових планова је до сада реализован.

3.3. SWOT – Друштвени развој

ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ	
СНАГЕ - Постојање природних ресурса – здрава животна средина, - Довољан број високообразованих људи, - Постојање установа и организација које чине основу друштвеног деловања (Центар за социјални рад, школство, здравство, Спортски савез и др. Удружења), - Бољевац има средњу мешовиту школу, - Културни потенцијал – аматеризам, традиција, локалитети, споменици културе… - (делимично) развијене телекомуникације, - Централно насеље повезано са периферним насељима (локални превоз)	**СЛАБОСТИ** - Недовољно развијени и неуређени терени за спорт и рекреацију, - Одливање становништва, - Нема волонтаризма, - Непостојање капацитета за смештај ученика, - Непостојање културне свести, неуређени објекти културе, - Не постоји координатор за друштвене делатности, - Нема базе података – ГИС, - Слаб капацитет за пружање услуга социјалне помоћи, - Неефикасност служби за сузбијање болести зависности, - Путна и теле комуникација – на ниском нивоу
МОГУЋНОСТИ - Дом ученика би обезбедио задржавање наше омладине и привлачење омладине са стране, - Конкурси које расписују ресорна министарства пут су ка изворима финансирања, - Постојање мреже школства, здравства, културе (веза ка ресорним министарствима), - Постојање европских и донаторских фондова	**ПРЕТЊЕ** - Смањивање броја стручних служби, - Нерешен имовински статус спортске хале, - Недефинисани закони Републике; дуге законске процедуре.

Општина Бољевац је данас територија са 15.498 становника и спада у ретко насељена подручја. Имајући у виду основна обележја, расположивост, разноврсност и атрактивност природних потенцијала, степен њихове активираности као изграђане привредне капацитете и поред крупних ограничења (низак степен развијености инфраструктурних капацитета, кадровске лимитираности) отварају се реалне могућности за остваривање динамичнијег развоја.

Просечна густина насељености знатно је испод критичне границе са 19 становника на км², што Бољевац сврстава у ретко насељене општине. Број становника старији од 60 година чини 27,5%, док је млађи узраст од 14 година тек 14,9% укупног становништва. Што се тиче полне структуре 7725 је мушкараца, док је 8124 жена.

Највећи број незапослених по старосној структури јесу лица преко 50 година старости, мада ништа мање не заостају и они између 30-40 година.

Кретање становништва на подручју Општине Бољевац, поред апсолутног смањења становништва, карактеришу три основне детерминанте:

- низак наталитет,
- повећање стопе морталитета и
- миграциони процеси.

Сва насеља, осим самог седишта Општине, бележе интензиван одлив становништва.

Задовољавајући је степен институционалног збрињавања становништва. Дом здравља Бољевац пружа услуге примарне заштите, опште медицине, заштиту деце, жена, стоматолошке здравствене заштите, специјалистичке службе и са хитном службом и амбулантама у тринаест сеоских насеља.

У односу на укупан број становника, процентуална заступљеност корисника социјалне и породичне заштите је 7,09%.

Досадашњи проблеми и потребе у области социјалне политике решавали су се на нивоу локалних институција, средствима из буџета Скупштине општине. Међутим, мора се признати да су се до сада ефикасно задовољавале потребе тако што се реаговало на последице, а не на узроке који доводе до сиромаштва и социјалне искључености.

Из наведених разлога, приступило се изради Стратегије развоја социјалне политике како би се адекватним активностима и партнерским односом превенирале негативне друштвене појаве и смањило сиромаштво и социјална искљученост.

Центар за социјални рад, Бољевац је за период 2007.-2012. година пројектовао Стратешки план развоја социјалне политике Општине Бољевац чији су приоритети и

специфични циљеви постали део Стратегије одрживог развоја Општине Бољевац (2010-2020) кроз Област Друштвене делатности.

Наводимо две тачке сусрета:

1. Приоритет – Стварање услова за здраво одрастање и развијање позитивних вредности код деце и младих

Циљеви:

- Обезбеђивање квалитетних едукативних, културних и спортских садржаја,
- Превенција болести зависности, репродуктивног здравља и ХИВ-а међу децом и омладином,
- Сузбијање насиља, мржње и развијање позитивних друштвених вредности,
- Развој сарадње између родитеља, стручних служби и органа локалне власти у решавању проблема деце и омладине.

2. Јачање породичних снага и подршка породицама у кризи

Циљеви:

- Формирање саветовалишта за брак и породицу,
- Јачање функције родитељства, препознавање и одговор на потребе деце,
- Успостављање система подршке самохраним мајкама и очевима,
- Заштита од насиља у породици, злостављања и занемаривања.

3.4. SWOT – Управљање

УПРАВЉАЊЕ	
СНАГЕ - репеност локалног становништва за бржи развој, - постојање информационог система у Општини, - постоје институционални капацитети (удружења, канцеларија за развој, Фонд за развој пољопривреде и др.)	**СЛАБОСТИ** - недостатак стручних кадрова, - недовољна сарадња измешу локалне самоуправе и мале привреде, - миграција становништва, - недовољна мотивисаност радника за рад
МОГУЋНОСТИ - професионално усавршавање и едукација запослених, - успостављање комуникације између канцеларије за развој и канцеларије за приватно предузетништво, - приступ свим фондовима	**ПРЕТЊЕ** - лоша законска регулатива у погледу награђивања и привлачења старног капитала, - неповољна економска ситуација (светска економска криза), - неспровођење децентрализације

Управљање је кључни елемент успешне имплементације Акционог плана Стратегије одрживог развоја Општине Бољевац за период 2010. – 2020. година. Еквивалент добре управе зависи од људског ресурса, у том смислу стручни управни кадар, у ојачаној институцији локалне самоуправе, али и уз стални едукативни процес и освежене тимове новим кадровима, може успешно да имплементира предвиђене активности.

ПОГЛАВЉЕ 4: СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТ

4.1 Визија, приоритети, циљеви

Визија

Општина Бољевац је заједница, задовољних, срећних и запослених људи са квалитетним и очуваним природним условима за здрав живот и друштвени развој становништва, са квалитетном управом и развијеним партнерством на свим нивоима.

Б

О

Љ

Е

ВРЕДНИЈЕ

АФИРМАТИВНО

ЦЕЊЕНИЈЕ

Визија

Општина Бољевац је заједница, задовољних, срећних и запослених људи са квалитетним и очуваним природним условима за здрав живот и друштвени развој становништва, са квалитетном управом и развијеним партнерством на свим нивоима

Инфраструктура и окружење **ВИЗИЈА: Бољевац је место са изграђеном комуналном инфраструктуром, очуваном здравом животном средином, која одрживо користи природне ресурсе, великог учешћа алтернативне енергије, што је квалитетан услов за здрав живот и друштвени развој становништва.** **ОПШТИ ЦИЉ Плански развијена инфраструктура и ефикасно коришћење свих видова енергије у условима очуване и унапређене животне средине**	**Приоритет 1.1: Унапредити квалитет животне средине кроз планско управљање отпадом на територији општине и региона и обезбедити квалитетно водоснабдевање и заштитити водотокове**	**Циљ 1.1.1: Успостављен ефикасан систем планског управљања отпада**
		Циљ 1.1.2: 20% домаћинстава насељених подручја укључених у систем канализационе мреже
		Циљ 1.1.3: 20% отпадних вода пречишћено
		Циљ 1.1.4: Смањени губици у водосистему за 30%
		Циљ 1.1.5: Заштићени водотокови и купалиште на Змијанцу
	Приоритет 1.2: Унапредити постојећу и изградити нову путну и комуналну инфраструктуру	**Циљ 1.2.1: Уређена индустријска зона „Мировско поље“**
		Циљ 1.2.2: Измештање тешког теретног саобраћаја из насељеног подручја **Циљ 1.2.3: Израђени сви просторни планови**
		Циљ 1.2.4: Подигнут квалитет постојеће локалне путне мреже
	Приоритет 1.3: Равномерни инфраструктурни развој на територији општине	**Циљ 1.3.1: 70% сеоских домаћинстава прикљућено на водоводни систем**
		Циљ 1.3.2: Унапређена туристичка понуда **Циљ 1.3.3: Стварање нових туристичких понуда**
	Приоритет 1.4: Повећање коришћења обновљивих извора енергије	**Циљ 1.4.1: Повећан удео обновљивих извора у укупној потрошњи енергије за 10%**
	Приоритет 1.5: Смањење трошкова кроз повећање енергетске ефикасности	**Циљ 1.5.1: Смањени трокови енергетске потрошње за 40%**

Визија

Општина Бољевац је заједница, задовољних, срећних и запослених људи са квалитетним и очуваним природним условима за здрав живот и друштвени развој становништва, са квалитетном управом и развијеним партнерством на свим нивоима

Економија **ВИЗИЈА: Општина Бољевац је заједница задовољних, срећних и запослених људи са развијеном индустријом за прераду дрвета, малим и средњим предузећима, туризмом и пољопривредном производњом, пре свега, здраве хране.** **ОПШТИ ЦИЉ Стварање повољног амбијента за инвестирање у развој привреде, пољопривреде и туризма зарад повећања запослености и јачања конкурентности**	**Приоритет 2.1: Успостављање модела за подршку развоја малих и средњих предузећа**	**Циљ 2.1.1: 100% пописана имовина пореских обвезника**
		Циљ 2.1.2: БИЦ – довршавање пројекта опремања
		Циљ 2.1.3: Повећан број малих и средњих предузећа за 10% **Циљ 2.1.4: Стварање продајно-пословних услова за рад малих и средњих предузећа**
	Приоритет 2.2: Развој туризма кроз искоришћавање природних и унапређење туристичких потенцијала	**Циљ 2.2.1: Повећан број туриста за 50%**
	Приоритет 2.3: Стварање модела за примену нових технологија и облика производње у пољопривреди	**Циљ 2.3.1: Уређена и опремљена сточна пијаца**
		Циљ 2.3.2: Повећан сточни фонд за 20%
		Циљ 2.3.3: 50% пољопривредне производње базирано на принципима органске производње
		Циљ 2.3.4: Пољопривредни производи се појављују на тржишту под брендираним именом **Циљ 2.3.4: Стварање услова за производњу и прераду еко-биља**
	Приоритет 2.4: Стварање услова и промоција за повећање инвестиција	**Циљ 2.4.1: Повећан број запослених за 30%**

Визија

Општина Бољевац је заједница, задовољних, срећних и запослених људи са квалитетним и очуваним природним условима за здрав живот и друштвени развој становништва, са квалитетном управом и развијеним партнерством на свим нивоима

Друштвени развој **ВИЗИЈА: Општина Бољевац је препознатљива по очуваној традицији и развијеној култури, створеним условима за здраво и безбедно одрастање деце и омладине – средина у којој се препознају и задовољавају социјалне, образовне и здравствене потребе грађана** **ОПШТИ ЦИЉ Стварање услова за задовољење културних, здравствених, образовних, спортских и социјалних потреба кроз јачање институција и развој нових могућности**	**Приоритет 3.1: Повећање комуникације између сеоске и градске средине**	**Циљ 3.1.1: Сва села и насеља имају целодневну аутобуску комуникацију** **Циљ 3.1.2: Основана Канцеларија за младе и сви друштвени сектори имају свој институционални оквир**
	Приоритет 3.2: Презентовање Бољевца као доброг домаћина	**Циљ 3.2.1: Очувати и унапредити традиционалне манифестације** **Циљ 3.2.2: Подржати савремене и нове манифестације**
	Приоритет 3.3: Стварање бољих услова за спорт и рекреацију	**Циљ 3.3.1: Санирани, реновирани и израђени потребни спортски објекти** **Циљ 3.3.2: Сваки месец у години – обележен спортским догађајем** **Циљ 3.3.3: Поред постојећих спортских клубова, основан и одбојкашки клуб**
	Приоритет 3.4: Социјална инклузија кроз развијање позитивних вредности, јачање породичних снага и ванинституционална заштита старих	**Циљ 3.4.1: Основан дневни боравак за старе** **Циљ 3.4.2: Оснаживање рањивих група**
	Приоритет 3.5: Стварање бољих услова у култури и образовању адаптацијом објеката и усавршавањем кадрова	**Циљ 3.5.1: Отворен Дом за ученике** **Циљ 3.5.2: Отворена два нова образовна профила у Средњој школи и створена могућност за преквалификацију на нивоу средњошколског образовања** **Циљ 3.5.3: Адаптиране и опремљене зграде културе и образовања**

Визија

Општина Бољевац је заједница, задовољних, срећних и запослених људи са квалитетним и очуваним природним условима за здрав живот и друштвени развој становништва, са квалитетном управом и развијеним партнерством на свим нивоима

Управљање ВИЗИЈА:Општина Бољевац је кадровски оспособљена локална администрација, умрежена, повезана са другим општинама и републичким институцијама, развијеног партнерства и дијалога са предузетницима и грађанима. ОПШТИ ЦИЉ Самостално и одговорно управљање кроз оспособљавање институција и неговање партнерских односа на свим нивоима	**Приоритет 4.1: Јачање институционалних капацитета за развој**	**Циљ 4.1.1: Институционални капацитети препознати, међусобно повезани и делотворни**
	Приоритет 4.2: Реорганизација и унапређење рада локалне самоуправе	**Циљ 4.2.1: Кадровски оспособљена локална самоуправа**
	Приоритет 4.3: Развијање партнерства и дијалога јавног сектора са предузетницима и цивилним сектором	**Циљ 4.3.1: Развијено партнерство и дијалог између јавног сектора, предузетника и цивилног сектора**
	Приоритет 4.: Унапређење информационих технологија информатичког друштва	**Циљ 4.4.1: Унапређене информационе технологије**

4.2. Приоритети развоја општине за период 2010 -2020. године

Планирани пројекти у периоду до 2010. године:

1. **Санација локалних путева на територији општине у дужини од 124 км** (*реализовано 55%,2005-2007.год.)*
2. **Изградња саобраћајница у граду** (*реализовано 800 метара,2006.год.*)
3. Изградња купалишта и плаже на реци Змијанац (у реализацији)
4. Завршетак изградње стамбено-пословне зграде у центру града (у реализацији)
5. Формирање индустријске зоне (*реализација у току*)
6. Изградња фекалне канализационе мреже и уређење улица у Бољевцу (30% плана је реализовано)
7. Реконструкција главног вода од изворишта „Мировштица" до разделне коморе и изградња водоводне мреже за водоснабдевање друге висинске зоне Бољевца (нереализовано)
8. Реконструкција локалног пута Р 247 - село Боговина – Боговинска пећина у дужини од 4 км и инфраструктурно уређење простора око Боговинске пећине (реализовано)
9. Санација и ремедијација локалног сметлишта (депоније) на мзв «Обла» општина Бољевац (*урадјена пројектна документација*, *2006 године*) и изградња трансфер станице (у току је реализација Прве фазе)
10. Завршетак система за пречишћавање отпадних вода (нереализовано)
11. Изградња цевовода и резервоара на водосистему РВС Боговина – МЗ Боговина засеок Фаца Веље (*реализација у току*),
12. Санација и уређење спортских терена *(70% терена је санирани или уређено)*
13. Уређење трим стаза (нереализовано)
14. Изградња пута од насеља Ртња до подножија Ртња (реализовано)
15. Побољшање водоснабдевања и завршетак канализације у насељу Ртањ (реализована прва компонента пројекта)
16. Уређење саобраћајница и паркинг просторора на Ртњу (реализована друга компонента пројекта)
17. Санација базена на Ртњу (реализовано)
18. Уређење Гретиног парка (реализовано)
19. Израда детаљног урбанистичког плана насеља Ртањ (нереализовано).

Нереализовани пројекти Стратегија економског развоја за претходне периоде, постају део Стратегије одрживог развоја Општине Бољевац за период 2010. – 2020. година, уз низ нових програма и пројеката предвиђених Акционим планом.

Можемо закључити да се визија економског развоја Општине Бољевац преклапа са ранијим стратешким начелима. Основни принципи нове Стратегије одрживог развоја утолико су измењени колико то диктирају нови развојни токови и технолошке могућности на нивоу локалних потенцијала, али и саме државе, тј. Европе.

Приоритетни пројекти:

	Пројекат	Област	Приоритет	Активност	Циљ
1.	Изградња спортско-рекреативног центра	4.2.3.	3.	1.1.	1. , 2.
2.	Завршетак изградње пословно-стамбене зграде у центру Бољевца	4.2.2.	1.	4.1.	4.
3.	Изградња купалишта на реци Змијанац	4.2.1.	1.	5.1 , 5.2.	5.
4.	Изградња сточне пијаце	4.2.2.	3.	1.1 , 2.1.	1.
5.	Изградња градске топлане	4.2.1.	5.	1.2.	1.
5.	Изградња жичаре на Ртњу	4.2.2.	2.	1.1.	1.
6.	Изградња хотела на Ртњу	4.2.2.	2.	1.1.	1.
7.	Изградња фабрике за прераду еко-биља	4.2.2.	3.	5.1.	5.
8.	Изградња дома за старе	4.2.3	4.	1.1.	1.
9.	Изградња дома за ученике	4.2.3	5.	1.1.	1.
10.	Изградња мини-електрана	4.2.1.	4.	1.1.	1.
11.	Изградња ветро-парка	4.2.1.	4.	1.2.	1.
12.	Изградња акумулације „Боговина"	4.2.1.	4.	1.3.	1.
13.	Уређење Боговинске пећине	4.2.1.	3.	2.1	2.
14.	Санација манастира	4.2.1.	3.	3.1	3.

4.2.1. Инфраструктура и окружење

Плански развијена инфраструктура и ефикасно коришћење свих видова енергије у условима очуване и унапређене животне средине

Приоритети	Активности	Циљеви	Индикатори	Процес имплемен-тације
1. Унапредити квалитет животне средине кроз планско упра-вљање отпадом на територији општине и реги-она и обезбедити квалитетно водоснабдевање и заштитити водотокове	1.1 Санација депоније „Обла“ и др. Дивљих депонија и изградња прихватне станице 2.1 Довршавање изградње канализационе мреже 3.1 Изградња система за пречишћавање отпадних вода 4.1 Реконструкција главног вода за водовод и изградња прстена око Бољевца 5.1 Уређење водотокова 5.2 Уређење Змијанца и изградња купалишта у Бољевцу	1.Успостављен ефикасан систем планског управљања отпада 2. 20% домаћинстава насељених подручја укључених у систем канализационе мреже 3. 20% отпадних вода пречишћено 4. Смањени губици у водосистему за 30% 5. Заштићени водотокови и купалиште на Змијанцу	Индикат. бр. 1., 2., 7., 8., 11.; - Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу; - Количина пречишћених отпадних вода у односу на укупну количину отпадних вода - Однос испоручене и произведене количине воде; - Дужина уређених водотокова у односу на идентификовану дужину водотокова;	
2. Унапредити постојећу и изградити нову путну и комуналну инфраструктуру	1.1 Стварање услова за уређење и опремање индустријске зоне на Мирову 2.1 Покретање иницијативе за изградњу саобраћајне петље на путу Параћин – Зајечар 2.2 Покретање иницијативе за изградњу обилазнице – повезивање пута Параћин-Зајечар са Сокобањом 3.1 Израда просторних урбанистичких планова 4.1 Санација и обнова локалних путева	1.Уређена индустријска зона „Мировско поље“ 2. Измештање тешког теретног саобраћаја из насељеног подручја 3. Израђени сви просторни планови 4. Подигнут квалитет постојеће локалне путне мреже	- Индикат. бр. 23.,24.,25.,26.,27.,28.,29 - Индик. бр. 5. - Индик. бр. 14., 6.; - Удео саниранних и обновљених путева у локалној мрежи	

3. Равномерни инфраструктурни развој на територији општине	1.1 Програми којима се решава питање водоснабдевања у МЗ 2.1 Програм изградње инфраструктуре за потребе туризма – довршавање пута ка Боговинској пећини, уређење путева ка манастирима, постављање туристичке сигнализације и уређење туристичких стаза на Ртњу 3.1 Реконструкција, санација и уређење свих културних и историјских објеката и локалитета	1. 70% сеоских домаћинстава прикључено на водоводни систем 2. Унапређена туристичка понуда 3. Стварање нових туристичких производа	- Број домаћинстава прикључених на водоводни систем у односу на укупни број сеоских домаћинстава - Индикат. бр. 4. - Број туриста у односу на број становника	
4. Повећање коришћења обновљивих извора енергије	1.1. Изградња мини-електрана 1.2. Постављање ветрогенератора 1.3 Изградња бране на Црном Тимоку	1. Повећан удео обновљивих извора у укупној потрошњи енергије за 10%	- Иникат. бр. 3., 9., 10.	
5. Смањење трошкова кроз повећање енергетске ефикасности	1.1. Реконструкција јавне расвете 1.2. Санација објеката јавних установа у складу са принципима енергетске ефикасности	1. Смањени трокови енергетске потрошње за 40%	- Број замењених сијалица у систему јавне расвете у односу на укупан број - Број реконструисаних објеката у односу на укупан број	

Коментар:

Ефикасан систем управљања отпадом има за циљ максимално смањење количине отпада на територији Општине Бољевац. То ће се постићи уклањањем дивљих сметлишта, санацијом и ремедијацијом депоније "Обла", разврставањем отпада, компостирањем И одвожењем преостале количине отпада на Регионалну санитарну депонију "Халово".

Цео процес подразумева и еколошку едукацију грађана, тј. подизање нивоа еколошке свести.

Ефикасност успостављеног система управљања отпадом биће доказана оног момента када се искаже први процентуални податак о нпр. рециклираном отпаду пошто, до овог момента, Општина Бољевац није била у прилици да се бави рециклажом отпада – најбезбеднијим моделом заштите животне средине од већег дела отпадног материјала.

Квалитетнија хигијена становања, као и очуваност копнених и водених екосистема, подразумева каналисање отпадних вода, њихово спровођење до колектора, пречишћавање и испуштање у водотокове. То ће се постићи довршавањем изградње канализационе мреже И колектора.

Функционисњем канализационог система већи број домаћинстава ће бити укључен у канализациону мрежу, а тиме ће и већи постотак отпадних вода бити пречишћен, односно водотокови бити заштићени од даљег загађивања.

Претећи, све већи мањак пијаће воде подразумева појачану штедњу воде као природног ресурса. Потребна је еколошка едукација о економичном поступању са водом, али и планска реконструкција водоводне мреже што би за циљ имало бољу водоснабдевеност и смањило расипање воде.

Квалитет површинских вода зависи од доброг функционисања система, управљања отпадом, ефикасног И функционалног система канализационе мреже, као и од еколошке зрелости становништва.

Општина Бољевац је решена да, као одговорна према природним ресурсима заједница људи, заштити и водотокове на својој територији, тако да ће се у периоду имплементације стратешких циљева и реализације датих активности, посебно водити рачуна о уређењу корита река Змијанац и Арнаута, односно чува ће се Тимок од даљег загађивања.

Како добра локална комуникација, али и комуникација локала са регионом и даље, зависи од ваљане путне мреже, Општина Бољевац је у обавези да трајно води рачуна о својој путној инфраструктури, при чему је индикатор уређене дужине путева битан показатељ реализованих планова.

Сваки напор уложен у инфраструктурно усавршавање, повећаће задовољство грађана Општине Бољевац, односно обезбедити потребан амбијент , услове за развој малих и средњих предузећа, пољопривреде И туризма, на чему се базира принцип напретка овог дела Срби

4.2.2. Економија

Стварање повољног амбијента за инвестирање у развој привреде, пољопривреде и туризма зарад повећања запослености и јачања конкурентности

Приоритети	Активности	Циљеви	Индикатори	Процес имплемен-тације
1. Успостављање модела за подршку развоја малих и средњих предузећа	1.1 Попис имовине пореских обвезника 2.1 Опремљен објекат БИЦ-а 3.1 Програм подршке малим и средњим предузећима 4.1 Завршавање стамбено-пословне зграде у центру Бољевца	1. 100% пописана имовина пореских обвезника 2. БИЦ – довршавање пројекта опремања 3. Повећан број малих и средњих предузећа за 10% 4. Стварање продајно просторних услова за рад малих и средњих предузећа	- Проценат увећања буџета насталог као ртезултат активности пописа имовине - Увећано задовољство корисника БИЦ-а - Увећано запошљавање за 20%; - Индикат. Бр. 17., 21., 22., 26., 27.	
2. Развој туризма кроз искоришћавање природних и унапређење туристичких потенцијала	1. 1. Програм унапређења туристичке понуде	1. Повећан број туриста за 50%	- Број туриста у односу на број становника	
3. Стварање модела за примену нових технологија и облика производње у пољопривреди	1.1 Уређење и опремање сточне пијаце 2.1 Програм оснаживања сточарства 3.1 Програми стратегије развоја пољопривреде 4.1 Стимулисање производње са заштићеним пореклом 5.1 Изградња фабрике за производњу и прераду еко-биља	1. Уређена и опремљена сточна пијаца 2. Повећан сточни фонд за 20% 3. 50% пољопривредне производње базирано на принципима органске производње 4. Пољопривредни производи се појављују на тржишту под брендираним именом 5. Стварање услова за производњу и прераду еко-биља	- Број грла на км² (густина сточног фонда) - Удео пољопривредне производње под органском производњом - Број производа са заштићеним пореклом и брендом у односу на укупан број производа	

4. Стварање услова и промоција за повећање инвестиција	1.1 Увођење стимулативних мера за подстицање инвестиција 1.2. Промоција могућности инвестирања на територији општине	1. Повећан број запослених за 30%	- Индикат. 26., 27., 28.,29.,30.	

Коментар:

Циљ дела Стратегије одрживог развоја Општине Бољевац који третира област Економије јесте успостављање таквог амбијента којим се обезбеђују услови за отварање нових радних места, првенствено у приватном сектору у привреди, пољопривреди И у услужним делатностима.

Индикатори којима се прати проценат броја нових радних места, односно проценат новозапослених у свим секторима за неки посматрани период, биће доказ остварених циљева, односно показатељи новог стања: успостављеног повољног амбијента за привлачење и задржавање приватних инвеститора на терену Општине Бољевац.

Нова инвестициона улагања позитивно утичу на повећање запослености и јачање привредно-пољопривредних субјеката у односу на ближе али и даље окружење, што у смислу порезних давања директно увећава буџет Општине Бољевац који се опет враћа грађанима Бољевца кроз улагање у даљи развој.

Анкетирањем представника привредних субјеката, корисника БИЦ-а, али и грађана, добија се податак о увећаном задовољству створених услова за развој.

Подаци, као што су: број туриста у години (у односу на број становника), те број грла на км² (величина сточног фонда), или број производа са заштићеним пореклом, биће показатељи успешно имплементираних програма на пољу економског развитка Општине Бољевац.

Удео пољопривредне производње под органском производњом исказује колико су нове технологије присутне у производњи здраве хране, чиме наши производи постају конкурентни чак И на европском тржишту.

Сваки корак у планирању и реализацији програма И пројеката предвиђених Акционим планом Стратегије одрживог развоја Општине Бољевац за период од 2010. до 2020. године дефинисан је тако да се у датом периоду повећа Локацијски квоцијент запошљавања, односно побољшава фискални капацитет општине (остварење изворних прихода) чиме се обезбеђује нова основа за даљи развој Општине, односно – тиме се обезбеђују средства која се усмеравају даље ка грађанима у циљу задаовољавања њихових потреба живота у заједници.

4.2.3. Друштвене делатности

Стварање услова за задовољење културних, здравствених, образовних, спортских и социјалних потреба кроз јачање институција и развој нових могућности

Приоритети	Активности	Циљеви	Индикатори	Процес имплемен-тације
1. Повећање комуникације између сеоске и градске средине	1.1 Побољшавање јавног превоза кроз јачање аутобуских линија и таксија 2.1 . Програм подршке стваралаштву, појединцима и неформалним групама	1. Сва села и насеља имају целодневну аутобуску комуникацију 2. Основана Канцеларија за младе и сви друштвени сектори имају свој институционални оквир	- Индикат. бр. 6., 12.; - Увећано задовољство грађна услугама јавног превоза; - Број идентификованих И имплементираних пројеката	
2. Презентовање Бољевца као доброг домаћина	1.1 Програм очувawa и унапређења традиционалних манифестација као што су: Сусрети села, Бекријаде и „Црноречје у игри и песми“ 2.1 Програм подршке стваралаштву, појединцима и неформалним групама, које успостављају концептуално нове манифестације	1. Очувати и унапредити традиционалне манифестације 2. Подржати савремене и нове манифестације	- Индикат. бр. 12.; - Увећано задовољство грашана програмским садржајима; - Број прилога на локалним, регионалним И националним медијима; - Број идентификованих И имплементираних пројеката	
3. Стварање бољих услова за спорт и рекреацију	1.1 Санирање и изградња спортских терена 1.2. Отварање стрељане у Боговини 1.3. Реновирање и прилагођавање спортске хале за спортске и забавне манифестације	1.Санирани, реновирани и израђени потребни спортски објекти 2. Сваки месец у години – обележен спортским догађајем	- Индикат.бр.16.; - Дужина обележених стаза у односу на укупну дужинну идентификованих стаза; - Број спортских манифестација;	

	1.4. Обележавање рекреативних и бициклистичких стаза (израда тематских мапа) 2.1 Промоција здравог живота – организовање спортских манифестација 3.1 Програм основања нових и оснаживања постојећих спортских клубова	3. Поред постојећих спортских клубова, основан и одбојкашки клуб	- Број обухваћених спортским манифестацијама у односу на укупно становништво; - Број чланова клубова у односу на укупно становништво	
4. Социјална инклузија кроз развијање позитивних вредности, јачање породичних снага и ванинституционална заштита старих	1.1 Оснивање дневног боравка за инвалиде, старе 2.1 Повећање буџета за потребе социјалних давања на нивоу општине за 20% 2.2 Програми укључивања мањинских заједница	1. Основан дневни боравак за старе 2. Оснаживање рањивих група	-Индикат. Бр. 19., 20.; - Износ опредељених буџетских средстава у односу на укупан буџет; - Број идентификованих и имплементираних пројеката	
5. Стварање бољих услова у култури и образовању адаптацијом објеката и усавршавањем кадрова	1.1 . Оснивање интерната – Дом за ученика 2.1 Програм прилагођавања образовних профила потребама локалне заједнице и задовољавање потреба за стручним кадровима 3.1 Адаптација зграда предшколске установе и основних школа у Бољевцу ради повећања енергетске ефикасности 3.2 . Адаптација зграде КОЦ-а 3.3 Опремање КОЦ-а	1. Отворен Дом за ученике 2. Отворена два нова образовна профила у Средњој школи и створена могућност за преквалификацију на нивоу средњошколског образовања 3. Адаптиране и опремљене зграде културе и образовања	-Индикат.бр. 13., 16.; - Увећано запошљавање као резултат програмских интервенција	

Коментар:

Општина Бољевац је последњих година интензивно радила на повезивању свих својих насеља, села са градом, с намером успостављања једнаких услова живота за све грађане на својој територији. Обезбеђење бољег јавног превоза, односно успостављањем јачих веза путем програма И пројеката у сфери друштвених делатности, практично се И суштински обезбеђују услови за једнак, равномерни развој сваког дела територије Општине Бољевац.

Бољевац се као добар домаћин доказује већ 39 година презентујући се кроз манифестацију "Црноречје у песми и игри"; 27 година негује традицију "Бекријаде", а последњих 6 година неформалне омладинске групе, уз подршку локалне самоуправе, организују музичке и др. културне фестивале, тако употпуњујући понуду културних дешавања на територији Општине Бољевац.

Постојеће манифестације свакако треба очувати, али и мотивисати нову генерацију радника у друштвеном сектору да наставе са очувањем традиционалних вредности. Зато је неопходно организационо унапредити, те осавременити лик ових манифестација. Свака од датих манифестација Бољевца је јединствена на свој начин, а путем њихове презентације на националном нивоу, и Бољевац ће бити једнако јединствe и препознатљив, чиме ће и у привредно-економским смислу постати интересантнији.

Квалитетан живот свих грађана Бољевца, а првенствено омладине, мери се могућностима да се појединац у оквиру наше заједнице покаже и докаже у сфери социјалног, културног и спортског деловања, што је још један од предуслова развитка, односно модела решавања проблема депопулације наше средине.

4.2.4. Управљање

Самостално и одговорно управљање кроз оспособљавање институција и неговање партнерских односа на свим нивоима

Приоритети	Активности	Циљеви	Индикатори	Процес имплемен-тације
1. Јачање институционалних капацитета за развој	1.1 Програм унапређења рада Канцеларије за локални економски развој 1.2. Унапређење рада друштвених организација и удружења грађана као партнера локалне самоуправе	1. Институционални капацитети препознати, међусобно повезани и делотворни	- Број захтева за донаторске фондове који је поднет у току посматраног периода; - Број одобрених пројеката од стране финансијских И других институција у посматраном периоду; - Број службеника који су обучени И стекли специфичне вештине за студије изводљивости, бизнис-планове И др. као резултат специфичне инструктаже; - Интеракција између локалне самоуправе И др. развојних субјеката увећана кроз заједнички рад, партнерске споразуме, споразуме о сарадњи, умрежавање И др.	
2. Реорганизација и унапређење рада локалне самоуправе	1. Програм стручног усавршавања радника (континуирана едукација) 2. Оснаживање Канцеларије за локлани економски развој отварањем нових радних места: 1. дипл. економиста 2. дипл. еколог 3. дипл. правник 4. дипл. инж. организац. наука	1. Кадровски оспособљена локална самоуправа	- Број службеника који су обучени и стекли специфичне вештине за студије изводљивости, бизнис-планове И др. као резултат специфичне инструктаже; - Увећано задовољство привредника и др. Субјеката у услугама јавне администараације	

3. Развијање партнерства и дијалога јавног сектора са предузетницима и цивилним сектором	1.1. Промовисање јавно-приватног партнерства 1.2. Умрежавање Канцеларије за економски развој са удружењима и институцијама у области пољопривреде и предузетништва	1. Развијено партнерство и дијалог између јавног сектора, предузетника и цивилног сектора	- Интеракција између локалне самоуправе и др. развојних субјеката увећана кроз заједнички рад, партнерске споразуме, споразуме о сарадњи, умрежавање и др. - Број планова активности везаних за развој који су направљени и реализовани	
4. Унапређење информационих технологија информатичког друштва	1.1. Развој и унапређење информационих технологија 1.2. Увођење ГИС-а	1. Унапређене информационе технологије	- Број рачунара у односу на број запослених у јавним службама; - Расположивост онлине-сервиса електронске управе; - Коришћење услуга електронске управе од старне појединаца; - Интеракција између локалне самоуправе и др. развојних субјеката увећана кроз заједнички рад, партнерске споразуме, споразуме о сарадњи, умрежавање и др. - Смањено време за издавање општинских аката; - Увећано задовољство привредника и др. субкеката у услугама јавне администрације	

Коментар

За сваки модел управљања најзначајнији је људски ресурс. Ниво знања, способности и продуктивност стручњака запослених у управним органима, предуслов су добре, тачне и ефикасне имплементације Стратешког плана одрживог развоја.

Умрежавање управних служби са другим развојним субјектима на нивоу општине, региона, али и Републике, те успостављање технолошких услова за рад, обезбеђује добар проток потребних информација, односно утиче позитивно на задовољство субјеката чије деловање и напредак усмерава развој Општине.

У том смислу, збир датих индикатора непогрешиво мери успешност реализације задатака управног сектора.

ПОГЛАВЉЕ 5: АКЦИОНИ ПЛАН

5.1. Циљеви, активности, партнери, извори финансирања

Општина Бољевац	**ЛСДС 2010 – 2020.** **Стратегија одрживог развоја локалне заједнице**
	ФОРУМ ПАРТНЕРА – РАДНА ГРУПА бр. 1 **Инфраструктура и окружење**

ВИЗИЈА : **Бољевац је место са изграђеном комуналном инфраструктуром, очуваном здравом животном средином, која одрживо користи природне ресурсе, великог учешћа алтернативне енергије, што је квалитетан услов за здрав живот и друштвени развој становништва.**

ОПШТИ ЦИЉ : **Плански развијена инфраструктура и ефикасно коришћење свих видова енергије у условима очуване и унапређене животне средине**

ПРИОРИТЕТ: 1. Унапредити квалитет животне средине кроз планско управљање отпадом на територији општине и региона и обезбедити квалитетно водоснабдевање и заштитити водотокове						СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *висок*
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**

1	Успостављен ефикасан систем планског управљања отпада	1. Санација депоније „Обла“ и др. дивљих депонија и изградња прихватне станице	Општина, ЈКП «Услуга»	Фазно: 2009., 2010. и 2011.	Фонд за заштиту животне средине и Општина 230 000	Индик. бр. 7., 8.
2	20% домаћинстава насељених подручја укључених у систем канализационе мреже	2. Довршавање изградње канализационе мреже	Општина, ЈКП «Услуга»	2010.	Општина, НИП, Стране кредитне линије, Министарства 1 000 000	Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу; Индикат. бр. 11
3	20% отпадних вода пречишћено	3. Изградња система за пречишћавање отпадних вода	Општина, ЈКП «Услуга»	2010.	Општина, НИП, Стране кредитне линије, Министарства 500 000	Индик. бр. 2.; Количина пречишћених отпадних вода у односу на укупну количину отпадних вода
4	Смањени губици у водосистему за 30%	4. Реконструкција главног вода за водовод и изградња прстена око Бољевца	Општина, ЈКП «Услуга»	2010/2011.	Општина, НИП, Стране кредитне линије, Министарства 1 000 000	Однос испоручене и произведене количине воде
5	Заштићени водотокови и купалиште на Змијанцу	5. Уређење водотокова	Општина, ЈКП «Услуга»	трајно	Водопривреда, Општина 20 000	Индик. бр. 1.; Дужина уређених водотокова у односу на идентификовану дужину водотокова
		6. Уређење Змијанца и изградња купалишта у Бољевцу	Општина, ЈКП «Услуга», Водопривреда	2010.	Водопривреда, Општина 30 000	Индик. бр. 1.; Дужина уређених водотокова у односу на идентификовану дужину водотокова

ПРИОРИТЕТ: 2. Унапредити постојећу и изградити нову путну и комунални инфраструктуру						СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *висок*
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Уређена индустријска зона „Мировко поље“	1. Стварање услова за уређење и опремање индустријске зоне на Мирову	Општина, ЈКП «Услуга»	2009/2010.	Општина 20 000	Индик. бр. 23.,24.,25.,26.,27.,28.,29
2	Измештање тешког теретног саобраћаја из насељеног подручја	2. Покретање иницијативе за изградњу саобраћајне петље на путу Параћин – Зајечар	Општине региона, Министарства	2015.	Општина, Министарство за инфраструктуру, «Путеви Србије» ----	
		3. Покретање иницијативе за изградњу обилазнице – повезивање пута Параћин-Зајечар са Сокобањом	Општине региона, Министарства	2015.	Општина, Министарство за инфраструктуру, «Путеви Србије» ----	
3	Израђени сви просторни планови	4. Израда просторних урбанистичких планова	Општина	2009/2010.	Општина 300 000	Индик. бр. 5.
4	Подигнут квалитет постојеће локалне путне мреже	5. Санација и обнова локалних путева	Општина, ЈКП „Услуга“	2009/2010.	Општина 40 000/год.	Индик. бр. 14., 6.; Удео саниираних и обновљених путева у локалној мрежи

ПРИОРИТЕТ: 3. Равномерни инфраструктурни развој на територији општине						СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *висок*
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	70% сеоских домаћинстава прикључено на водоводни систем	1. Програми којима се решава питање водоснабдевања у МЗ	Општина, ЈКП «Услуга»	2013.	Водопривреда, Општина, ИПА и програми прекограничне и транснационалне сарадње (ЦБЦ, СЕЕ) 10 000	Број домаћинстава прикључених на водоводни систем у односу на укупни број сеоских домаћинстава
2	Унапређена туристичка понуда	2. Програм изградње инфраструктуре за потребе туризма – довршавање пута ка Боговинској пећини, уређење путева ка манастирима, постављање туристичке сигнализације и уређење туристићких стаза на Ртњу	Општина, ЈКП «Услуга»	2011.	Општина, Министарство за туризам, ИПА и програми прекограничне и транснационалне сарадње (ЦБЦ, СЕЕ) 500 000	Индик. бр. 4. Број туриста у односу на број становника
3	Стварање нових туристичких производа	3. Реконструкција, санација и уређење свих културних и историјских објеката и локалитета	Општина, ЈКП «Услуга»	2015.	Општина, Министарство за туризам, ИПА и програми прекограничне и транснационалне сарадње (ЦБЦ, СЕЕ) 300 000	Индик. бр. 4. Број туриста у односу на број становника

ПРИОРИТЕТ: 4. Повећање коришћења обновљивих извора енергије					СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *средњи*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Повећан удео обновљивих извора у укупној потрошњи енергије за 10%	1. Изградња мини-електрана	Општина и приватни сектор	2015.	Приватна домаћа или страна предузећа	Индикат. бр. 3., 9., 10.
		2. Постављање ветрогенератора	Општина и приватни сектор	2010.	Приватна домаћа или страна предузећа	Индикат. бр. 3. 9., 10.
		3. Изградња бране на Црном Тимоку	Општина, Република Србија	2020.	Република Србија	

ПРИОРИТЕТ: 5. Смањење трошкова кроз повећање енергетске ефикасности					СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *средњи*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Смањени трокови енергетске потрошње за 40%	1. Реконструкција јавне расвете	Општина , ЈКП «Услуга», РАРИС	2015.	Општина, Министарства, ИПА	Број замењених сијалица у систему јавне расвете у односу на укупан број
		2. Санација објеката јавних установа у складу са принципима енергетске ефикасности	Општина , ЈКП «Услуга», РАРИС	2010.	Општина, Министарства, ИПА	Број реконструисаних објеката у односу на укупан број

Општина Бољевац	ЛСДС 2010 – 2020. Стратегија одрживог развоја локалне заједнице
	ФОРУМ ПАРТНЕРА – РАДНА ГРУПА бр. 2 Економија

ПРИОРИТЕТ: 1. Успостављање модела за подршку развоја малих и средњих предузећа						СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *висок*
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Пописана имовина пореских обвезника	1. Попис имовине пореских обвезника	Општина, Министарства	2009-2010.	Општина, Министарство финансија и ИПА (ЦБЦ, СЕЕ) – програми прекограничне и транснационалне сарадње 4 000	Проценат увећања буџета насталог као ртезултат активности пописа имовине
2	Опремљен објекат БИЦ-а	2. БИЦ – довршавање пројекта опремања	Општина, Канцеларија за локални развој	До 2010.	Општина и Министарство за економ. и рег.разв., СЕЕ 35 000	Увећано задовољство корисника БИЦ-а
3	Повећан број малих и средњих предузећа за 10%	3. Програм подршке малим и средњим предузећима	Национална служба за запошљавање, РАРИС, Канцеларија за локлани развој, Опште удружење предузетника и Министарства	2009.	Општина, Министарства и ИПА (ЦБЦ, СЕЕ) – програми прекограничне и транснационалне сарадње 500 000	Увећано запошљавање за 20%; Индикат. Бр. 17., 21., 22., 26., 27.

4	Стварање продајно-пословних услова за рад малих и средњих предузећа	4. Завршавање стамбено-пословне зграде у насељу Бољевац	Општина Бољевац, Инвеститор	2010.	Општина, Инвеститор	Изграђено 10 нових локала

ПРИОРИТЕТ: 2. Развој туризма кроз искоришћавање природних и унапређење туристичких потенцијала						**СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА** *висок*
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Повећан број туриста за 50%	1. Програм унапређења туристичке понуде	Општина, ТО, РАРИС, Министарства, Канцеларија за локални развој	2011.	Општина, Министарство за туризам и ИПА (ЦБЦ, СЕЕ) – програми прекограничне и транснационалне сарадње 500 000	Број туриста у односу на број становника

ПРИОРИТЕТ: 3. Стварање модела за примену нових технологија и облика производње у пољопривреди					СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *висок*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Уређена и опремљена сточна пијаца	1. Уређење и опремање сточне пијаце	Општина и ЈКП „Услуга“	2011.	Општина, Фонд за развој пољопривреде и ЦБЦ 1 000 000	
2	Повећан сточни фонд за 20%	2. Програм оснаживања сточарства	Општина, РАРИС, Канцеларија за локални развој	2015.	Општина, Министарства и ИПА (ЦБЦ, СЕЕ) – програми прекограничне и транснационалне сарадње 500 000	Број грла на км² (густина сточног фонда)
3	50% пољопривредне производње базирано на принципима органске производње	3. Програми развоја пољопривреде	Општина, РАРИС, Канцеларија за еклономски развој	2015.	Општина, Министарства и ИПА (ЦБЦ, СЕЕ) – програми прекограничне и транснационалне сарадње 500 000	Удео пољопривредне производње под органском производњом
4	Створени пољопеивредни производи са заштићеним пореклом и брендом	4. Стимулисање производње са заштићеним пореклом	Општина, РАРИС, Канцеларија за локални развој, Регионална привредна комора	2015.	Општина, Министарства, и ИПА (ЦБЦ, СЕЕ) – програми прекограничне и транснационалне сарадње 500 000	Број производа са заштићеним пореклом и брендом у односу на укупан број производа
5	Створени услови за производњу и прераду еко-биља	5. Изградња фабрике за производњу и прераду еко-биља	Општина, инвеститор	2013.	Општина, инвестит ИПА (ЦБЦ, СЕЕ) – програми прекограничне и транснационалне сарадње	Број произведеног и прерађеног еко-биља

ПРИОРИТЕТ: 4. Стварање услова и промоција за повећање инвестиција					СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *висок*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Повећан број запослених за 30%	1. Увођење стимулативних мера за подстицање инвестиција	Општина, РАРИС, Канцеларија за локални развој	2009.	Општина, Државни фондови -----	Индикат. 26., 27., 28.,29.,30.
		2. Промоција могућности инвестирања на територији општине	Општина, РАРИС, Канцеларија за локални развој	2015.	Општина, ЦБЦ 500 000	Индикат. 26., 27., 28.

Општина Бољевац	ЛСДС 2010 – 2020. Стратегија одрживог развоја локалне заједнице
	ФОРУМ ПАРТНЕРА – РАДНА ГРУПА бр. 3 Друштвене делатности

ВИЗИЈА : **Општина Бољевац је препознатљива по очуваној традицији и развијеној култури, створеним условима за здраво и безбедно одрастање деце и омладине – средина у којој се препознају и задовољавају социјалне, образовне и здравствене потребе грађана.**

ОПШТИ ЦИЉ : **Стварање услова за задовољавање културних, здравствених, образовних, спортских и социјалних потреба кроз јачање компетенције институција и развој нових могућности**

ПРИОРИТЕТ: 1. Повећање комуникације између сеоске и градске средине					СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *средњи*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Сва села и насеља имају целодневну аутобуску комуникацију	1. Побољшавање јавног превоза кроз јачање аутобуских линија и таксија	Општина	2010.	Општина, Министарства, и ИПА (ЦБЦ, СЕЕ) – програми прекограничне и транснационалне сарадње 500 000	Инд.бр.6.; Увећано задовољство грађана услугама јавног превоза

2	Основана Канц. за младе и сви друштвени сектори имају свој институционални оквир	2. Програм подршке стваралаштву, појединцима и неформалним групама	Општина и Министарства	2010.	Општина , Министарство, ЦБЦ 10 000	Индикат.бр. 12.; Број идентификованих и имплементираних пројеката
ПРИОРИТЕТ: 2. Презентовање Бољевца као доброг домаћина					**СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА** *средњи*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСК И ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1 **2**	Очувати и унапредити традиционалне манифестације	1. Програм очувања и унапређења тра-диционалних мани-фестација као што су: Сусрети села, Бекријада и „Црно-речје у песми и игри“	Општина Министарства Прекогранични партнери	2010.	Општина, Министарства, и ИПА (ЦБЦ, СЕЕ) – програми прекограничне и транснационалне сарадње 500 000	Инд.бр.12.; Увећано задовољство грађана програмским садржајима; Број прилога на лока-лним, регионалним и националним медијима
	Подржати савремене и нове манифестације	2. Програм подршке стваралаштву, појединцима и неформалним групама које успостављају концептуално нове манифестације	Општина и Министарства Прекогранични партнери	2010.	Општина , Министарство, ЦБЦ 100 000	Индикат.бр. 12.; Број идентификованих и имплементираних пројеката; Увећано задовољство грађана програмским садржајима; Број прилога на локалним, регионалним и националним медијима

ПРИОРИТЕТ: 3. Стварање бољих услова за спорт и рекреацију					СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *средњи*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Санирани, реновирани и израђени потребни спортски објекти	1. Санирање и изградња спортских терена	Општина и ЈКП „Услуга“	2015.	Општина, Министарства 100 000	Индк. бр. 16.
		2. Отварање стрељане у Боговини	Општина и приватни предузеници	2011.	Општина и приватно предузеће	
		3. Реновирање и прилагођавање спортске хале за спортске и забавне манифестације	Општина, ЈКП „Услуга“ и Министарства	2015.	Општина , Министарство, ИПА 1 000 000	
		4. Обележавање рекреативних и бициклистичких стаза (израда тематских мапа	Општина, ЈКП „Услуга“ и Министарства	2014.	Општина , Министарство, ИПА 10 000	Дужина обележиних стаза у односу на укупну дужину идентификованих стаза
2	Сваки месец у години – обележен спортским догађајем	5. Промоција здравог живота – организовање спортских манифестација	Општина, Кула (Бугарска), Кавадарци (Македонија)	трајно	Општина и Министарство 140 000	Број спортских манифестација; Број обухваћених спортским манифестацијама у односу на укупно становништво
3	Поред постојећих спортских клубова, основан и одбојкашки клуб	6. Оснивање нових и оснаживање постојећих спортских клубова	Општина и Спортски савез Србије	трајно	Општина , Министарство 60 000/год.	Број чланова клубова у односу на укупно становништво

ПРИОРИТЕТ: 4. Социјална инклузија кроз развијање позитивних вредности, јачање породичних снага и ванинституционална заштита старих					СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *средњи*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Основан дневни боравак за старе	1. Оснивање дневног боравка за инвалиде, старе	Општптина, Министарства и Црвени Крст Србије	2010.	Општина , Министарство 50 000	
2	Оснаживање рањивих група	2. Повећање буџета за потребе социјалних давања на нивоу општине за 20%	Општина и Министарства	2010.	Општина, Министарства 500 000	Индикат: бр. 19., 20. Износ опредељених буџетских средстава у односу на укупни буџет
		3. Програми укључивања мањинских заједница	Општина и Министарства	2015.	Општина, Министарства 200 000	Број идентификованих и имплементираних пројеката

ПРИОРИТЕТ: 5. Стварање бољих услова у култури и образовању адаптацијом објеката и усавршавањем кадрова					СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *средњи*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Отворен Дом за ученике	1. Оснивање интерната – Дом за ученика	Општина и Министарства	2011.		
2	Отворена два нова образовна профила у Средњој школи и створена могућност за	2. Програм прилагођавања образовних профила потребама локалне заједнице и задовољавање	Општина и Министарства, Национална служба за запошљавање	2011.	Министарство, Општина, Школе, Приватне школе високог образовања, ЦБЦ	Индикат.бр.: 13. Увећано запошљавање као резултат програмских интервенција

	преквалификацију на нивоу средњошколског образовања	потреба за стручним кадровима			10 000	
3	Адаптиране и опремљене зграде културе и обаровања	3. Адаптација зграда предшколске установе и основних школа у Бољевцу ради повећања енергетске ефикасности	Општина, ЈКП „Услуга“, РАРИС и Министарства	2012.	Општина , Министарство, ИПА 1 000 000	Индик. бр. 16.
		4. Адаптација зграде КОЦ-а	Општина, ЈКП „Услуга“ и Министарства	2013.	Општина , Министарство, ИПА 1 000 000	
		5. Опремање КОЦ-а	Општина, Министарства и суседски партнери	2013.	Општина , Министарство, ИПА 500 000	

Општина Бољевац	ЛСДС 2010 – 2020. Стратегија одрживог развоја локалне заједнице
	ФОРУМ ПАРТНЕРА – РАДНА ГРУПА бр. 4 Управљање

ВИЗИЈА : **Општина Бољевац је кадровски оспособљена локална администрација, умрежена, повезана са другим општинама и републичким институцијама, развијеног партнерства и дијалога са предузетницима и грађанима.**

ОПШТИ ЦИЉ : **Самостално и одговорно управљање кроз оспособљавање институција и неговање партнерских односа на свим нивоима**

ПРИОРИТЕТ: 1. Јачање институционалних капацитета за развој					СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА *висок*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Институционални капацитети препознати, међусобно повезани и делотворни	1. Програм унапређења рада канцеларије за локални економски развој	Општина, РАРИС, Министарства…	2010.	Општина и Министарства 10 000	Број захтева за донаторске фондове који је поднет у току посматраног периода; Број одобрених пројеката од старне финансијских и других институција у

						посматраном периоду; Број службемика који су обучени и стекли специфичне вештине за студије изводљивости, бизнис-планове итд. као резултат специфичене инструктаже
		2. Унапређење рада друштвених организација и удружења грађана као партнера локалне самоуправе	Општина, РАРИС, Министарства…	трајно	Општина и Министарства ЦБЦ и ИПА 10 000	Интеракција између локалне самоуправе и др. развојних субјекта увећана кроз заједнички рад, партнерске споразуме, споразууме о сарадњи, умрежавање и др.

ПРИОРИТЕТ: 2. Реорганизација и унапређење рада локалне самоуправе					**СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА** *висок*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСК И ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Кадровски оспособљена локална самоуправа	1. Програм стручног усавршавања радника (континуирана едукација)	Општина, РАРИС, Министарства…	трајно	Општина и Министарства ЦБЦ и ИПА 2 000/год.	Број службеника који су обучени и стекли специфичне вештине за израду студија изводљивости, бизнис-планове итд. као резултат

						специфичене инструктаже; Увећано задовољство привредних и др. субјеката у услугама јавне администрације
		2. Оснаживање Канцеларије за локални економски развој отварањем нових радних места: 1. дипл. економиста 2. дипл. еколог 3. дипл. правник 4. дипл. инж. организационих наука	Општина, Министарство за локалну самоуправу и Министарство финансија	2010.	Министарства; вредност инвестиције: годишња плата за четири нова радника	

ПРИОРИТЕТ: 3. Развијање партнерства и дијалога јавног сектора са предузетницима и цивилним сектором					**СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА** *висок*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Развијено партнерство и дијалог између јавног сектора , предузетника и цивилног сектора	1. Промовисање јавно приватног партнерства	РАРИС, Општина	трајно	Општина и Министарства ЦБЦ и ИПА 1 000/год.	Интеракција између локалне самоуправе и др. развојних субјекта увећана кроз заједнички рад, партнерске споразуме, споразууме о сарадњи, умрежавање и др.;

						Број планова активности везаних за развој који су направљени и реализовани
		2. Умрежавање канцеларије за економски развој са удружењима и институцијама у области пољопривреде и предузетништва	Општина, РАРИС, Министарства…	2011.	Општина и Министарства ЦБЦ и ИПА 10 000	Интеракција између локалне самоуправе и др. развојних субјекта увећана кроз заједнички рад, партнерске споразуме, споразуме о сарадњи, умрежавање и др.

ПРИОРИТЕТ: 4. Унапређење информационих технологија и информатичког друштва					**СТЕПЕН ПРИОРИТЕТА** *средњи*	
н.	**ЦИЉ**	**АКТИВНОСТ**	**ПАРТНЕРИ**	**ВРЕМЕНСКИ ОКВИР**	**ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**	**ИНДИКАТОРИ**
1	Унапређене информационе технологије	1. Развој и унапређење информационих технологија	Општина, РАРИС, Министарства…	2015.	Општина и Министарства ЦБЦ и ИПА 10 000	Број рачунара у односу на број запослених у јавним службама; Расположивост онлине сервиса електронске управе; Коришћење услуга електронске управе од стране појединаца

		2. Увођење ГИС-а	Општина, РАРИС, Министарства…	2015.	Општина 200 000	Интеракција између локалне самоуправе и др. развојних субјекта увећана кроз заједнички рад, партнерске споразуме, споразуме о сарадњи, умрежавање и др.; Смањено време за издавање општинских аката; Увећано задовољство привредних и др. субјеката у услугама јавне администрације.

5.2. Фаза имплементације. Систем управљања и партнерски споразуми

Процес имплементације стратегије мора бити дефинисан како би се осигурао њен наставак. Кључни актери морају бити свесни својих улога и одговорности, а извршна власт мора:

- доделити одговорности - тако да планови могу бити реализовани ефикасно
- дефинисати сет мерљивих циљева - како би се пратио напредак.

Како би се фаза имплементације Стратегије одрживог развоја локалне заједнице успешно реализовала процес стратешког планирања укључује и активности на систему управљања и праћења.

Управљање у свим профитним и јавним организацијама је акт заједничног деловања људи у сврху постизања заједничких циљева. Управљање садржи фазе планирања, организације, избора људи, усмеравања, руковођења и контроле, укључујући и ангажовање људских, финансијских, технолошких и природних ресурса. Имплементација политика и стратегија за постизање задатих циљева мора бити разматрана и преиспитивана од стране свих особа укључених у процес. Начин на који се овај процес разматрања и континуираног преиститивања реализује даје живост систему управљања и праћења, остварујући различите везе у оквиру и ван организације.

Практично, процес стратешког планирања је изнад свега динамичан процес и финални документи се посматрају као динамични односно променљиви алати. Као гаранција оваквог активног приступа, целокупан процес планирања треба да буде одређен као десетогошњи циклус: анализе – планирања – програмирања – имплементације – реализације – праћења – процене – и поновне анализе, итд. комплетно преиспитан сваких 10 година. Након 10 година би требало развијати нову Стратегију одрживог развоја локалне заједнице. Процес је комплетно приказан на следећем дијаграму:

Ciklus Strategije održivog razvoja lokalne zajednice

Godina 1	1. Izveštaj o održivosti 2/3. Strateški dokument sa dijagramima 4. Lokalni akcioni plan
Godina 2 -3 -4	2. Izveštaj o održivosti a. praćenje implementacije Lokalnog akcionog plana b. jednogodišnje ažuriranje indikatora
Godina 5	1. Izveštaj o održivosti a. ažuriranje svih indikatora 4. Lokalni akcioni plan
Godina 6-7–8-9	1. Izveštaj o održivosti a. praćenje implementacije Lokalnog akcionog plana b. jednogodišnje ažuriranje indikatora
Godina 10	1. Izveštaj o održivosti + 1 2/3. Strateški dokument sa dijagramima + 1 4. Lokalni akcioni plan + 1 5. Ocena održivosti + 1

Фаза имплементације Стратегије одрживог развоја локалне заједнице је базирана на комбинацији акционог плана, организационе структуре и укључивању заинтересованих актера. Процес стратегије одрживог развоја локалне заједнице је инкорпориран и користи постојећу структуру у локалној администрацији. Главни део организационе структуре је Координациони тим који укључује разна одељења. Пожељно је да је овај Тим за координацију постављен у оквиру администрације тако да може да координира целокупним системом управљања и праћења.

Координациони тим је одговоран за интеграцију Стратешког документа и Локалног акционог плана, првенствено у три правца:

- Директно повезивање Акционог плана са израдом и актима општинског/градског буџета. За сваку активност у оквиру Акционог плана морају се обезбедити финансијска средства или, бар, извори финансирања;

- Директно повезивање са свим општинским/градским оперативним плановима и одељењима**.** Стратешки документ и Локални акциони план морају у потпуности бити интегрисани са општинским/градским свакодневним радним процедурама. Систем управљања треба прецизно да идентификује носиоце одговорне за имплементацију појединих активности и да пружи прецизно дефинисана овлашћења и одговорности свих начелника одељења/управа за спровођење тог интегрисаног процеса у разумном временском року (до усвајања наредног градског/општинског буџета)

- Интеграцију Акционог плана и Стратешког документа са плановима, пројектима и активностима свих јавних и приватних институција које су укључене као главни носиоци имплементације Акционог плана, почевши од различитих институција и органа јавне управе, јавних комуналних предузећа, итд. Велики број свакодневних управљачких активности се одвија у области урбанистичког сиситема и територијалне поделе, а под ингеренцијом различитих градских/општинских институција и органа. Њихова потпуна укљученост у имплементацију детаљног Локалног акционог плана је од виталног значаја за одрживост и развој.

У циљу подршке и боље имплементације активности које укључују екстерне и актере из приватног сектора. Јединица за спровођење стратегије је именована, која ће координирати и управљати спровођењем акционог плана и система праћења, кроз директну сарадњу са координационим тимом, преко партнерских споразума, потписаних од различитих актера, укључених у реализацију одређених активности/пројеката.

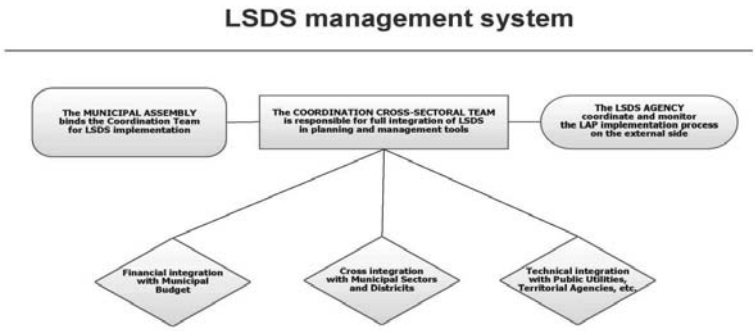

Испуњење и статус имплементације Стратегије одрживог развоја локалне заједнице мора бити константно праћен и процењиван преко годишњих циклуса евалуације коришћењем Индикатора одрживости (односи се на Стратешки документ и на комплетну заједницу) и Индикатора учинка (односи си се на статус имплементације Локалног акционог плана). Сви ти индикатори су основа за комплетан систем праћења имплементације стратегије, као основног дела Система управљања. Индикатори пружају основне информације и знања везана за напредак процеса имплементације стратегије и динамику усаглашавања. Све промене индикатора и сви резултати годишње евалуације морају бити доступни свим грађанима путем једноставног и читког извештаја.